

107/163
คู่มือ
30 ม.ค. 33

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วัฒนธรรม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ เพราะวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับความ เป็นอยู่ และการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม โดย เป็นสิ่งกำหนดค่านิยม เป้าหมายของชีวิต ตลอดจนพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ให้ปรากฏ เป็นแบบแผนในการดำรงชีวิตของสมาชิกในสังคม วัฒนธรรมจึงสำคัญมาก ไม่เพียงแต่ เป็น เครื่องหมายภายนอกที่แสดงว่าเจริญเท่านั้น แต่มีผลลึกซึ้งถึงจิตใจของคน ถึงอาจ กล่าวได้ว่า วัฒนธรรมเป็น เครื่องดนตรีของสังคม เป็นปัจจัยแห่งความ เจริญงอกงามและ แข็งแรงมั่นคงของชาติ

ในปัจจุบัน ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การแพร่ขยายของวัฒนธรรม ตะวันตก โดยทางตรงและทางอ้อม ตลอดจนอิทธิพลจากสื่อมวลชน ทำให้วัฒนธรรมไทย ต้องเปลี่ยนแปลงไป ในกาครั้งนี้ การศึกษาในฐานะที่เป็นกระบวนการทางสังคม และ เกี่ยวข้องโดยตรงกับวัฒนธรรม จึงมีหน้าที่สำคัญในการอนุรักษ์และ เสริมสร้างวัฒนธรรม โดยการถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคม จากชนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง และ เตรียมผู้เยาว์ให้ มีความรู้ ความเข้าใจ ในการเลือกสรร และผสมผสานวัฒนธรรมเก่ากับวัฒนธรรมใหม่ ให้เหมาะสมกับสภาพสังคม ดังนั้น โรงเรียนจึงเป็นหน่วยสำคัญของสังคมในการทำหน้าที่ ดังกล่าว และเพื่อให้การอนุรักษ์ และเสริมสร้างวัฒนธรรมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรต้องอาศัยความร่วมมือ จากหลาย ๆ ฝ่าย ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน และ สื่อมวลชน

¹ หลวงวิจิตรวาทการ, "วัฒนธรรมสุโขทัย" วิจิตรวาทการ เล่ม 2.
(พระนคร: ม.ป.ท., 2505) พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ พลตรี
หลวงวิจิตรวาทการ, หน้า 218-219.

ฉะนั้น เพื่อเป็นพื้นฐานและประโยชน์ในการศึกษาวิจัย เรื่อง "สภาพและปัญหา การจัดการศึกษา เพื่ออนุรักษ์และเสริมสร้างวัฒนธรรมไทย ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ผู้วิจัย จึงได้ศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอโดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. บทความและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งของไทยและต่างประเทศ

บทความและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

ความหมายของวัฒนธรรม

วัฒนธรรม เป็นคำที่นำมาจากภาษาบาลี ซึ่งสามารถแยกคำให้เห็นชัดได้ ดังนี้ คือ คำว่า "วิณะ" มาจากภาษาบาลีว่า "วชฺชน" ซึ่งมีความหมายทั่วไปว่า รุ่งเรือง เจริญงอกงาม ศัพท์คำว่า วัฒนธรรมนั้นพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงบัญญัติขึ้น โดยเทียบกับคำในภาษาอังกฤษว่า Culture ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Cultura หมายถึง การปลูกฝังหรือการเพาะปลูก² คำว่าวัฒนธรรมมิใช่ปรากฏเป็นหลักฐานทางราชการครั้งแรกในประเทศไทย โดยประกาศใช้เมื่อพระราชนิพนธ์ตำราวัฒนธรรมแห่งชาติ ฉบับแรก พุทธศักราช 2483³

วัฒนธรรม เป็นคำที่มีความหมายกว้างก็มีผู้ให้คำจำกัดความหลายท่าน ดังนี้ อานนท์ อภาภิรม ไกลกล่าวไว้⁴ "วัฒนธรรมในความหมายของ

² เกษม อุทยานิน, "วัฒนธรรม อารยธรรม" วัฒนธรรมไทย 17 (กรกฎาคม 2521): 17.

³ ชีราภรณ์ นาคหิน, "ความสำคัญของวัฒนธรรม" วัฒนธรรมไทย 17 (กันยายน 2521): 31.

⁴ อานนท์ อภาภิรม, สังคม วัฒนธรรม และประเพณี (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ โอเคียนสโตร์, 2525), หน้า 90.

สังคมวิทยา หมายถึง วิถีการดำเนินชีวิต กระบวนการแห่งพฤติกรรม และบรรดาผลงาน
ทั้งหมดที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้นตลอดจนความคิด ความเชื่อ และความรู้ เป็นต้น"

พระยาอนุমানราชชน ได้ให้ความหมายว่า⁵ "วัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์
เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือผลิตสร้างขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของมนุษย์ใน
ส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันไว้ เลียนกันไว้ เอาอย่างกันไว้"

อมรา พงศาพิชญ์ ให้คำจำกัดความว่า⁶ "วัฒนธรรมนั้น เป็นระบบใน
สังคมมนุษย์ ซึ่งทั้งนี้มนุษย์ เป็นผู้สร้างขึ้น มิได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติโดยสัญชาตญาณ"

พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485 ได้ให้คำจำกัด
ความว่า⁷ "วัฒนธรรม คือลักษณะแสดงถึงความเจริญงอกงาม ความ เป็นระเบียบเรียบร้อย
ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน"

จากเอกสารเผยแพร่ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
ได้สรุปขอบข่ายของวัฒนธรรมไว้ดังนี้⁸

"วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นผลผลิตของมนุษย์ในสังคม เป็นต้น
ว่าความคิด ความรู้สึก ความประพฤติ กิริยาอาการ ศิลปะ ประเพณี กฎหมาย
ประเพณีกรรมต่าง ๆ ที่สังคมยอมรับ และปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

จึงสรุปได้ว่า วัฒนธรรมเป็นแบบแผนของพฤติกรรมในสังคม ซึ่งสมาชิกใน
สังคมนั้นได้ประพฤติปฏิบัติถ่ายทอดกันมาตามแนวความคิดสร้างสรรค์ในเรื่องเกี่ยวกับ
ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้สึกนึกคิด เพื่อความเจริญงอกงามของสังคม

⁵ พระยาอนุমানราชชน, วัฒนธรรม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณาคาร, 2515), หน้า 103-104.

⁶ อมรา พงศาพิชญ์, "สังคมและวัฒนธรรม" มนุษย์กับสังคม (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 76.

⁷ แปลก สนธิรักษ์, ระเบียบสังคม ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2516), หน้า 41-42

⁸ คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. "ความเป็นมาของงานส่งเสริม
วัฒนธรรมไทยโดยสังเขป." วารสารวัฒนธรรมไทย (ฉบับพิเศษ). ม.ป.ป. หน้า 1-7

ลักษณะของวัฒนธรรม

สุภัทรา สุภาพ ได้จำแนกลักษณะของวัฒนธรรมไว้ว่า⁹ เป็นสิ่งที่ได้มาโดยการเรียนรู้จากมนุษย์ซึ่งเป็นสมาชิกในสังคมร่วมกัน เนื่องจากมนุษย์ไม่สามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้โดยอาศัยสัญชาตญาณ เช่นเดียวกับสัตว์ ดังนั้น จึงมีการถ่ายทอดวัฒนธรรม เช่น การแต่งกาย การนั่ง การเดิน การร้องเพลง ฯลฯ โดยการเรียนรู้ อาจจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม คนรุ่นเก่าจะถ่ายทอดวัฒนธรรมให้คนรุ่นต่อมา รับไปปรับปรุงและคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ขึ้น เพื่อเป็นการสร้างความเจริญให้แก่วัฒนธรรม วัฒนธรรมจึงเป็นมรดกทางสังคม ที่คนยึดถือ เป็นวิถีชีวิตหรือแบบของการดำรงชีวิต ซึ่งแตกต่างกันไปแต่ละสังคม และวัฒนธรรมจะมีลักษณะไม่คงที่ เพราะมนุษย์จะคิดค้น ปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป จึงทำให้วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เช่น เคมชาวไทยมีความคิดว่าผู้หญิงควรอยู่บ้านเลี้ยงลูก คุดูแลบ้านเรือน ปัจจุบัน เราจะเห็นหญิงทำงานเคียงไหล่กับชายมากขึ้น

พิศวง ธรรมนนทา ได้จำแนกลักษณะของวัฒนธรรมไว้ว่า¹⁰ เป็นแบบพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ (pattern of learned behavior) โดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว โดยมีการสร้างสรรค์ผลผลิตของพฤติกรรม (The products of behavior) เพื่อการดำรงชีวิตในรูปของวัตถุสิ่งของ เจตคติ ค่านิยม ความเชื่อ และความรู้ ผลผลิตเหล่านี้มีการสืบทอดเป็นมรดกแห่งสังคม (social heritage) จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ทำให้วัฒนธรรมมีลักษณะเป็นของร่วมกัน (culture is shared) โดยกลุ่มสมาชิกของสังคมเป็นผู้สร้างขึ้น และยึดถือเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิต (way of life) ที่มีการเปลี่ยนแปลง สะสมอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เหมาะสมกับกาลสมัย และมนุษย์สามารถนำวัฒนธรรมไปประยุกต์ใช้ตามสภาพของสังคมที่แตกต่างกันไป

⁹ สุภัทรา สุภาพ, สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัวยุคใหม่ ศาสนา ประเพณี (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2520), หน้า 141-143.

¹⁰ พิศวง ธรรมนนทา, สังคมวิทยาเบื้องต้น (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเคียนสโตร์, 2523), หน้า 164-166.

กล่าวโดยสรุปแล้ว วัฒนธรรมจึงมีลักษณะที่เด่นชัด คือ เป็นวิถีชีวิตหรือแบบแผนการดำเนินชีวิตที่คนในสังคมยึดถือปฏิบัติร่วมกัน หรืออาจกล่าวว่าเป็นผลผลิตของพฤติกรรม เพื่อการดำรงชีวิตในสังคม สิ่งเหล่านี้มีการสืบทอดเป็นมรดกของสังคมไทย การเรียนรู้จากชนรุ่นหนึ่งสู่ชนอีกรุ่นหนึ่ง และมีการเปลี่ยนแปลงประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่แตกต่างกันไป

ความสามารถของมนุษย์ในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมดังกล่าว เป็นผลมาจากการศึกษาที่มีปัจจัยทางชีวภาพบางประการที่สนับสนุน ดังนี้¹¹

1. มนุษย์ที่สมองอันทรงคุณภาพพิเศษกว่าสัตว์อื่น ทำให้มนุษย์มีความสามารถ ดังนี้

1.1 ความสามารถในการเรียนรู้ สรรพชาติได้เอื้อเพื่อมนุษย์ช่วยการให้สมองอันทรงคุณภาพ จึงทำให้มนุษย์มีความสามารถพิเศษในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดีกว่าสัตว์อื่นทั้งหมด การเรียนรู้เองช่วยทำให้มนุษย์สามารถสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม ที่เรียกรวมกันว่า วัฒนธรรม

1.2 ความสามารถในการเชื่อมกาลเวลา สมองอันทรงคุณภาพช่วยให้มนุษย์สามารถจดจำ และระลึกเหตุการณ์ในอดีต ตลอดจนสามารถคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตได้ ความสามารถในการเชื่อมกาลเวลา เป็นที่มาของประวัติศาสตร์ของมนุษย์

1.3 การปราศจากสัญชาตญาณของมนุษย์ การที่มนุษย์ไม่สามารถหึ่งสัญชาตญาณในการแสวงหาสิ่งที่จะมาตอบสนองความต้องการค่านกายภาพ, ความต้องการทางสังคม และความต้องการทางจิตได้เช่นเดียวกับสัตว์อื่น ๆ มนุษย์จึงต้องได้รับการอบรม

¹¹ อานนท์ อากาภิรม, สังคม วัฒนธรรม และประเพณีไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเคียนส์โตร์, 2525), หน้า 93-94.

ให้เรียนรู้ระเบียบของสังคม และตอบสนองความต้องการของตนโดยอาศัยความรู้ และวิธีการทางวัฒนธรรมเท่านั้น

2. มนุษย์รู้จักใช้ภาษาในการสื่อสาร¹² ซึ่งนับว่าอยู่ในระดับสูงกว่าสัตว์ซึ่งรู้จักการสื่อสารโดยใช้สัญลักษณ์ เช่น การเห่าหอน การตั้งท่าต่อสู้ สิ่งเหล่านี้เกิดโดยสัญชาตญาณมิใช่เกิดจากการเรียนรู้ เช่นเดียวกับมนุษย์ มนุษย์ไม่เพียงแต่มีภาษาพูดเพื่อใช้ในการสื่อสารเท่านั้น มนุษย์ยังมีภาษาเขียน ซึ่งทำให้เกิดการบันทึก และถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่สมาชิกในสังคม

ประเภทของวัฒนธรรม

การแบ่งประเภทของวัฒนธรรม สามารถกระทำได้ในขอบเขตที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และผู้แบ่งแต่ละบุคคล

พระยาอนุমানราชชน กล่าวไว้¹³ โดยทั่วไปแล้วจะแบ่งประเภทของวัฒนธรรมอย่างกว้าง ๆ ได้เป็น 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมทางจิตใจ

วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาคารที่อยู่อาศัย เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ฯลฯ วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุนี้มีความสำคัญแก่ชาติในการแสดงออกซึ่งรูปแบบที่เกี่ยวกับสิ่งก่อสร้างเป็น เครื่องแสดงถึงสัญลักษณ์ของชาตินั้น ๆ โดยเฉพาะ ความประณีตงดงามของศิลปกรรม สถาปัตยกรรมแต่ละสมัย สิ่งเหล่านี้เป็น เครื่องดึงดูดใจแก่ผู้พบเห็นให้รู้สึกเกิดความนิยมยกย่อง นับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการเชิดชูเกียรติแก่ชาติ

¹² บรรพต วีระสัย, สังคมวิทยามนุษยวิทยา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2514), หน้า 47.

¹³ พระยาอนุমানราชชน, วัฒนธรรม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรพตการ, 2515), หน้า 82.

วัฒนธรรมทางจิตใจ (Non - Material Culture) ได้แก่ ความคิด ความเชื่อถือ ศิลปกรรมจรรยา ขนบธรรมเนียมประเพณี และพิธีการต่าง ๆ นับว่ามีความสำคัญยิ่งแก่ชาติ เพราะเป็นการแสดงออกถึงแบบฉบับอันดีงามประจำชาติ เป็นสิ่งที่จะช่วยบรรเทาความวุ่นวายในสังคมให้ลดน้อยลง เพราะการประพฤติปฏิบัติของผู้รโลงวัฒนธรรมในชาตินั้น เป็นไปในทางที่ดีงาม มีจรรยา มารยาท เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ชาติที่จะอยู่เป็นชาติได้และเจริญรุ่งเรือง จะต้องมึวัฒนธรรมทางจิตใจเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ แปก สนิธิรักษ์ ได้แบ่งวัฒนธรรมเป็น 4 ประเภท ดังนี้คือ¹⁴

1. คติธรรม ได้แก่วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับหลักในการดำเนินชีวิต ส่วนใหญ่เป็น เรื่องของจิตใจ ซึ่งมักจะได้รับอิทธิพลมาจากศาสนา เช่น ความขยันหมั่นเพียร การเสียสละ ความสามัคคี ความรับผิดชอบ ฯลฯ

2. เนติธรรม ได้แก่วัฒนธรรมทางกฎหมาย รวมทั้งระเบียบประเพณีที่ยอมรับนับถือว่ามีความสำคัญต่อกฎหมาย เช่น การรู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ของตนตามกฎหมาย การเคารพกฎหมาย

3. วัตถุธรรม ได้แก่วัฒนธรรมทางวัตถุ ที่เกี่ยวกับการกินที่อยู่ ที่เครื่องนุ่งห่ม บ้านเรือน และอื่น ๆ เช่น การแต่งกายให้มึระเบียบถูกต้องตามกาลเทศะ และความนิยม การประกอบอาชีพเลี้ยงตน ฯลฯ

4. สหธรรม ได้แก่วัฒนธรรมทางสังคม ซึ่งหมายถึง คุณธรรมต่าง ๆ ที่ทำให้คนเรายู่ร่วมกัน เป็นผาสุก และรวมทั้งระเบียบมารยาทติดต่อในการเข้าสังคม มารยาทในการ เป็นแขกไปหาผู้อื่น มารยาทในโต๊ะอาหาร การไปงานมงคล และงานศพ

ประมวล คิคคินสัน¹⁵ นักมานุษยวิทยา แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ

¹⁴ แปก สนิธิรักษ์, ระเบียบสังคม ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตุรุสภา, 2516), หน้า 44.

¹⁵ ประมวล คิคคินสัน, ลคชาชาวบ้าน: การศึกษาในค้านมานุษยวิทยา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, 2521), หน้า 14.

1. วัฒนธรรมทางวิถุ ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์แห่งความสามารถ ในเชิงสร้างสรรค์ของมนุษย์ได้แก่ ศิลปะทัศนกรรมต่าง ๆ ตลอดจนเทคโนโลยีของมนุษย์ รวมถึงการประดิษฐ์เครื่องมือ และผลิตผลจากการใช้เครื่องมือ

2. วัฒนธรรมทางสังคม เกี่ยวกับรูปแบบแห่งการกระทำ เป็น พฤติกรรมอันมนุษย์แสดงออก เป็นต้นว่า ในการขับร้องพ็อนรำ การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ การใช้ภาษา และความหมายแห่งภาษา การเลี้ยงดูทารก การนับลาคัมภีรา การประกอบอาหาร การทำมาหากิน ความเชื่อโดยอาศัยจินตนาการ ศาสนา การปกครอง จารีต ประเพณี จรรยา มารยาท หรือการตั้งข้อห้ามต่าง ๆ

ในปัจจุบัน สภาพการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ทำให้เกิดความสับสน ในขอบข่ายของวัฒนธรรมมากขึ้น เพื่อเป็นการสะดวกต่อการศึกษา และส่งเสริมวัฒนธรรม คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จึงได้แบ่งวัฒนธรรมเป็น 5 สาขา ดังนี้¹⁶

1. สาขามนุษยศาสตร์ (The Humanities) ได้แก่ วัฒนธรรมที่ว่าด้วยขนบธรรมเนียมประเพณี คุณธรรม ศิลปกรรม จริยธรรม ค่านิยม ศาสนา ปรัชญา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี มารยาทในสังคม การปกครอง และกฎหมาย เป็นต้น

2. สาขาศิลปะ (The Arts) ได้แก่ วัฒนธรรมในเรื่องภาษา วรรณคดี ดนตรี-พ็อนรำ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม เป็นต้น

3. สาขาการช่างฝีมือ (The Practical Crafts) ได้แก่ วัฒนธรรมในเรื่องการเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การทอผ้า การจักสาน การทำเครื่องเงิน เครื่องเงิน เครื่องทอง เครื่องถม การจักคอกไม้ การทำตุ๊กตา การทอเสื่อ การประดิษฐ์ การทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

4. สาขาคหกรรมศิลป์ (The Domestic Arts) ได้แก่ วัฒนธรรมในเรื่องอาหาร เสื้อผ้า การแต่งกาย การดูแลเด็ก ครอบครั้ว การรู้จัก ประกอบอาชีพช่วยเสริมธุรกิจใจในครอบครั้ว

¹⁶ บำรุง สุขพรรณ, บทบาทและผล การปฏิบัติงาน ของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนา วัฒนธรรมในการเผยแพร่ ฟื้นฟู พัฒนาความคิด จิตใจ และส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อ ประชาชนในชนบท (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524), หน้า 23.

5. สาขากีฬาและนันทนาการ (The Sports and Recreation)

ไค้แก่ วัฒนธรรมในเรื่องการเล่น มวยไทย ฟันดาบสองมือ กระบี่กระบอง กีฬา
พื้นบ้าน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปแล้ว เราอาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมอาจแบ่งได้
เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ วัฒนธรรมทางค่านิยม และวัฒนธรรมทางค่านิยม
วัฒนธรรมทั้ง 2 ประเภทนี้จะต้องมีความสัมพันธ์กันในทางสมบูรณ์ จึงจะเกิดความเจริญ
งอกงามทางวัฒนธรรมขึ้นได้

องค์ประกอบของวัฒนธรรม

การที่มนุษย์ได้เข้าควบคุมธรรมชาติ และพฤติกรรมของมนุษย์ด้วยกันเอง
ได้ทำให้เกิดการจักระเบียบทางสังคม ระบบความเชื่อ ศิลปกรรม ค่านิยม และวิทยาการ
ต่าง ๆ ซึ่งจัดเป็นวัฒนธรรมทั้งสิ้น ทั้งนี้อาจแยกอธิบายถึง องค์ประกอบของวัฒนธรรม
ไค้ดังนี้¹⁷

1. องค์คติ (Concepts) ไค้แก่ ความเชื่อ ความคิด ความเข้าใจ
และอุดมการณ์ต่าง ๆ เช่น ความเชื่อในเรื่องพระเจ้าองค์เดียว ความคิดในเรื่องระบบ
เศรษฐกิจ ความเข้าใจในเรื่องราวของมนุษย์และอุดมการณ์คือ แผนการตามความคิดเห็น
ของตน

2. องค์พิธีการ (Usages) ไค้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณีซึ่ง
แสดงออกในรูปพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น ประเพณี การโกนผมไฟ พิธีการสมรส พิธีการ
ตั้งศพ พิธีการนั่งโต๊ะรับประทานอาหาร และประเพณีการแต่งกาย

3. องค์การ (Organization) ไค้แก่ องค์กร สถาบัน สมาคม
หรือสโมสร ซึ่งไค้ตั้งขึ้นอย่างมีระเบียบและระบบ กล่าวคือมีกฎเกณฑ์หรือระเบียบข้อบังคับ
มีวิธีการดำเนินงานอย่างมีระบบและวัตถุประสงค์ที่แน่นอน องค์การที่เล็กที่สุดคือ
ครอบครัว และองค์การที่ใหญ่ที่สุดคือ องค์การสหประชาชาติ

¹⁷ อานนท์ อากาศิรม, สังคม วัฒนธรรม และประเพณีไทย (กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์โอเคียนสโตร์, 2525), หน้า 95.

4. องค์กรวัตถุ (International and Symbolic Objects)
 องค์กรวัตถุที่มีรูปร่างสามารถจับต้องได้ เรียกว่า วัฒนธรรมทางวัตถุ ใ้แก่ เครื่องมือ
 เครื่องใช้ในระบบการเกษตรกรรม ระบบการอุตสาหกรรม และเครื่องมือเครื่องใช้ใน
 ทางวัฒนธรรม เช่น คอมพิวเตอร์ วิทยุ และมิก เป็นต้น ตลอดจนผลิตภัณฑ์ของมนุษย์
 ในทางศิลปกรรม เช่น ภาพเขียน รูปปั้น ส่วนองค์กรวัตถุที่ไม่มีรูปร่าง แต่เป็น เครื่องหมาย
 แสดงถึงสัญลักษณ์ (Symbol) ใ้แก่ ภาษาและตัวเลข เป็นต้น

ความสำคัญของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมมีความสำคัญต่อมนุษย์อย่างยิ่ง ดังเห็นได้จากการเข้าไปแทรกซึม
 เป็นวิถีการดำเนินชีวิต รวมทั้งการกำหนดแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก การสร้าง
 ระบบการศึกษาอบรม ที่กำหนดว่าสิ่งใดคือสิ่งใดไม่ดี ตลอดจนการกำหนดเป้าหมายของชีวิต
 ว่าควรจะเป็นอย่างไร ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมคือระบบชีวิตของชุมชนหรือ
 สังคม สังคมจะดำรงอยู่หรือดำเนินไปโดยไม่มีระบบชีวิตไม่ได้ วัฒนธรรมกับสังคมจึงอาจ
 เรียกว่าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน¹⁸ ดังนั้น ในการพัฒนามติบ้าน เมือง หรือสังคม จึงจำเป็นต้อง
 ต้องพัฒนาวัฒนธรรมควบคู่กัน คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้กล่าวถึงความสำคัญ
 ของวัฒนธรรมต่อการพัฒนาชาติบ้าน เมืองมี 3 ประการคือ¹⁹

1. วัฒนธรรมสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติ ทำให้คนในชาติ
 เกิดความภูมิใจในลักษณะเฉพาะของตน เช่น ภาษาขนบธรรมเนียมประเพณี มีความรัก
 และหวงแหนในฐานะมรดกของชาติ ก่อให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
 นำไปสู่ความมั่นคงของชาติ

2. วัฒนธรรมช่วยพัฒนาจิตใจของประชาชน และมีส่วนช่วยพัฒนา
 เศรษฐกิจ สังคม และประเทศชาติ รากฐานของวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นระเบียบ

¹⁸ม.อ.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, "วัฒนธรรมกับการวางแผนการศึกษา."
การวางแผนการศึกษา (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2512) หน้า 150.

¹⁹สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, "ความเป็นมาของงานส่งเสริม
 วัฒนธรรมไทยโดยสังเขป" วารสารวัฒนธรรมไทย (ฉบับพิเศษ) (ม.ป.ป.): 6-8.

เรียบร้อย ประพฤติ ปฏิบัติ ย่อมมีส่วนให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ และชาติบ้านเมือง
ในที่สุด

3. วัฒนธรรมสร้างสันติสุข ในการอยู่ร่วมกันระหว่างคนในชาติ
และระหว่างประเทศ วัฒนธรรมของคนกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ มีหลักการ
และสาระไปในทิศทางเดียวกัน คือ เพื่อความดี ความงาม ความเจริญก้าวหน้า และ
ความสุขในการดำเนินชีวิต จะแตกต่างกันก็แต่ในเรื่องของกิจกรรมและความละเอียด
เท่านั้น การศึกษาให้เข้าใจสาระแก่นแท้ของวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน จะทำให้เกิดความ
เข้าใจอันดีต่อกัน และประสานสัมพันธ์ระหว่างกัน เป็นประโยชน์แห่งความดีนั้นร่วมกันได้

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม²⁰ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงแบบของ
วิถีชีวิตทางความคิด ความเชื่อ กฎเกณฑ์ ค่านิยม บรรทัดฐาน และรูปแบบของศิลปะ เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอาจเกิดขึ้นได้ทั้งภายในและภายนอก การ
เปลี่ยนแปลงที่เกิดจากภายในมีสาเหตุมาจากการค้นพบหรือการประดิษฐ์ (discovery
or invention) และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายนอก เรียกว่า การกระจาย
(diffusion) ลักษณะการเปลี่ยนแปลงอาจเป็นไปอย่างช้า ๆ (static) หรืออย่าง
รวดเร็ว (dynamic) ก็ได้

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจะมีมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการเลือก
ปฏิบัติของคนในสังคม พฤติกรรมของสังคมมี 2 แบบ คือ พฤติกรรมในอุดมคติ (ideal
behavior) และพฤติกรรมที่ปฏิบัติจริง (actual behavior) ถ้าเลือกปฏิบัติ
พฤติกรรมตามอุดมคติ ก็จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเพียงเล็กน้อย จากปรากฏ
การณ์ทางวัฒนธรรมที่เป็นอยู่ในสังคมไทย จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมของไทย กำลังอยู่ใน
ห้วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงในอัตราที่รวดเร็ว เพราะมีพฤติกรรมที่ปฏิบัติจริง ในการ
รับวัฒนธรรม หรือ พึ่งเล็งค่านิยมทางเศรษฐกิจมากกว่า จึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลง

²⁰ พิศวง ธรรมนันทา, สังคมวิทยาเบื้องต้น (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
ไอเคียนสโตร์, 2523), หน้า 172.

วัฒนธรรมอย่างสูง ทั้งนี้ทอสรูปถึงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้ดังนี้²¹

1. วัตถุนิยม (materialism) กล่าวได้ว่า ในสมัยก่อนคนไทยส่วนใหญ่มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ตามครรลองชีวิตในระบบงานเกษตรกรรม กล่าวคือ เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพมีลักษณะง่าย ๆ ไม่มีการคิดแปลงหรือปรับปรุงมากนัก เมื่อความเจริญทางอุตสาหกรรมขยายตัวขึ้น ผลกระทบทางอุตสาหกรรมได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตของคนไทยมากขึ้น โดยลำดับ คนไทยในปัจจุบันจึงมีวัตถุอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้นมากมาย ตั้งแต่วิทยุไปจนถึงรถยนต์

ผลกระทบทางอุตสาหกรรมดังกล่าวมีส่วนยกระดับมาตรฐานการดำเนินชีวิต (standard of living) ของคนไทยโดยส่วนรวมให้สูงขึ้น เป็นผลให้วิถีชีวิต (way of life) ของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่น มีเครื่องทุนแรงสมัยใหม่แทน เครื่องมือเครื่องใช้สมัยเก่า มีสิ่งบำเรอความสะดวกสบาย และความสุขของคนไทยเพิ่มขึ้น เช่น วิทยุ โทรทัศน์ โทรศัพท เป็นต้น

ในขณะเดียวกัน วัตถุเหล่านี้ได้กลายมาเป็นเครื่องกำหนดฐานะ (status) ของบุคคลในสังคมไป เช่น การเป็นเจ้าของรถยนต์คันใหญ่ ถือว่าเป็นชนชั้นสูง ฉะนั้น วัตถุจึงเป็น "ค่านิยม" อันสำคัญของสังคมไทยในปัจจุบัน จนกล่าวได้ว่า วัตถุกลายเป็นจุดหมายปลายทางเชิงวัฒนธรรม (Cultural Goal) ของคนไทยส่วนใหญ่

2. การนิยมวัฒนธรรมตะวันตก

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไทยอีกประการหนึ่งคือ การนิยมวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งเป็นผลจากการเผยแพร่จริยธรรม (Cultural Diffusion) เช่น ทางภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ และการนำเข้ามาของคนตะวันตกในปัจจุบันนี้ วัฒนธรรมตะวันตก ได้รับการปฏิบัติอย่างแข็งขันในหมู่หนุ่มสาวที่ เรียกว่า "วัยรุ่น" ซึ่งเป็นวัยที่ชอบการเปลี่ยนแปลง และโดยเหตุที่ประชากรส่วนใหญ่ของสังคมไทย เป็นบุคคลที่อยู่ในวัยดังกล่าว ฉะนั้น "วัยรุ่น" จึงมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไทยอยู่มาก

²¹ อานนท์ อารามิรม, สังคม วัฒนธรรม และประเทศไทย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเคียนสโตร์, 2525), หน้า 99.

กล่าวโดยทั่วไปได้ว่า ปัจจุบันและในอนาคตอันใกล้ วัฒนธรรม
มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลง ภัยการรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาใช้ในสังคมมากขึ้น
โดยลำดับ นับตั้งแต่การแต่งกาย การกีฬา การดนตรี ตลอดจนขนบธรรมเนียมบางส่วน
ของวัฒนธรรมตะวันตก จึงทำให้เกิดการวิตกไปว่า การรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกบางอย่าง
อาจเป็นอันตรายต่อวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทย

3. การไหลหลั่งวัฒนธรรมสากล

ความสะดวกรวดเร็วในการสื่อสารคมนาคม ทำให้เกิดการ
เผยแพร่ผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมของสังคมต่าง ๆ ทำให้เกิดแบบของวัฒนธรรม
อันมีหลักราก คือมีการปฏิบัติโดยทั่วไป หรือที่เรียกว่า "วัฒนธรรมสากล" เช่น หลักราก
สากลนิยม คือ วันที่ 1 มกราคมของปี เป็นวันเริ่มต้นปีใหม่หรือศักราชใหม่ ประเทศไทย
ซึ่งถือวันที่ 1 เมษายนของปีเป็นวันขึ้นปีใหม่ ต้องยกเลิกประเพณีเดิม และยอมรับหลักราก
โดยเปลี่ยนกำหนดวันขึ้นปีใหม่จากวันที่ 1 เมษายน ของปีที่เคยยึดปฏิบัติมาเป็นวันที่ 1
มกราคม ซึ่งนานาประเทศถือเป็นหลักรากมาใช้แทน เพื่อความสะดวกในการติดต่อกับ
นานาชาติ

วัฒนธรรมไทย

ชนชาติไทย เป็นชาติที่เก่าแก่ มีวัฒนธรรมอันดีงาม และสูงส่งมาแต่โบราณ
บรรพบุรุษของไทยได้สร้างสรรควัฒนธรรม เป็นมรดกสืบทอดคู่คนรุ่นลูกรุ่นหลาน ภัยเหตุ
จากสิ่งแวดล้อม เป็นตัวผลักดันให้มนุษย์พยายามคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ เพื่อเอาชนะ
ธรรมชาติ ดังนั้นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติจึงเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ให้
สร้างสรรควัฒนธรรมขึ้น วัฒนธรรมไทยจึงมีที่มาในลักษณะเดียวกัน ทั้งที่ อานนท์ อภาภิรม
ได้กล่าวถึงที่มาของวัฒนธรรมไทยว่า²² เกิดจาก

1. สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ จากสภาพภูมิศาสตร์ของไทยเป็นที่
ราบลุ่ม เต็มไปด้วยแม่น้ำลำคลอง จึงก่อให้เกิดประเพณีเกี่ยวกับลำน้ําเกิดขึ้น เช่น

²²อานนท์ อภาภิรม, สังคม วัฒนธรรม และประเพณีไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ แพร่พิทยา, 2519), หน้า 107.

ประเพณีลอยกระทง ประเพณีแข่งเรือ

2. ระบบเกษตรกรรม เป็นที่มาของวัฒนธรรมไทยหลายประการ เช่น ประเพณีแห่นางแมวขอฝน ประเพณีลงแขก การละเล่นพื้นบ้าน เช่น กั้วรำเคียว เป็นต้น

3. ค่านิยม มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิด ค่านิยมบางอย่างเป็นแกนของวัฒนธรรม เช่น ความรักอิสระ เสรีภาพของคนไทย

4. การเผยแพร่ทางวัฒนธรรม เนื่องจากแต่ละสังคมมีลักษณะที่แตกต่างกัน จึงเป็นเหตุให้เกิดการรับวัฒนธรรมของสังคมอื่นมาใช้ โดยอาศัยการติดต่อค้าขายในฐาน ตลอดจนระบบวิทยาการและเทคโนโลยีอันทันสมัย วัฒนธรรมสำคัญ ๆ ซึ่งไทยได้รับอิทธิพลจากสังคมอื่น ได้แก่ พุทธศาสนา เผยแพร่เข้ามาผ่าน จีน พม่า และลังกา มีอิทธิพลสูงต่อแนวคิดและการดำเนินชีวิตของคนไทย กลายเป็นศาสนาประจำชาติ และประเพณีต่าง ๆ เช่น การก่อกองพระเจดีย์ทราย การทอดกฐิน การบวชนาค ลัทธิพรหมณ์ เผยแพร่เข้ามาโดยผ่าน เขมร อินโดนีเซีย และมลายู เป็นที่มาของประเพณีสงกรานต์ ประเพณีอาบน้ำในพิธีต่าง ๆ และวัฒนธรรมตะวันตก หลังไหลเข้ามาเนื่องจากความเจริญก้าวหน้าวิทยาการสมัยใหม่ และการสื่อสารที่รวดเร็ว เช่น การแต่งกาย การกีฬา อาหาร คณิตศาสตร์ วัฒนธรรมตะวันตกมีแนวโน้มที่จะมีอิทธิพลอย่างสูงต่อสังคมไทยในปัจจุบันและอนาคต

จากที่มาของวัฒนธรรมไทย ทำให้วัฒนธรรมไทย มีขอบข่ายกว้างขวาง ครอบคลุมวิถีการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย จากสภาพการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน ควรได้มีการเลือกสรรให้เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย ตลอดจนทะนุบำรุงรักษา วัฒนธรรมสำคัญ ซึ่งถือเป็นวัฒนธรรมหลักของชาติไทย ได้แก่²³

²³ แปลก สนธิรักษ์, ระเบียบสังคม ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา, หน้า 52-67.

1. พระพุทธศาสนา
2. พระมหากษัตริย์
3. อักษรไทย
4. ภาษาไทย
5. ประเพณีไทย
6. จรรยาบรรณแบบไทย
7. จิตใจแบบไทย
8. ศิลปกรรมไทย
9. สถาปัตยกรรมไทย
10. วรรณคดีไทย

จากการศึกษาวิจัยในเรื่อง สภาพ และปัญหาการจัดการศึกษาเพื่ออนุรักษ์ และ เสริมสร้างวัฒนธรรมไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องวัฒนธรรม ในขอบข่าย ประเพณี ภาษาไทย และค่านิยมพื้นฐาน ดังนั้นจึงขอกล่าวถึงวัฒนธรรมไทย ในด้านดังกล่าว ดังนี้

ประเพณี ชนบธรรมเนียมประเพณีเป็น เครื่องผูกพันคนให้อยู่ในกลุ่ม เกี่ยวกันทั้ง เป็นกลุ่มใหญ่ ระดับชาติ และกลุ่มย่อย ระดับท้องถิ่น ชนบธรรมเนียมประเพณี ที่สำคัญของไทย ได้แก่²⁴

1. พระราชประเพณี เป็นประเพณีที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ ซึ่งปฏิบัติสืบต่อกันมาโบราณ เช่น พระราชพิธีฉัตรมงคล พระราชพิธีพืชมงคล พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ

จารีตประเพณี คือ ประเพณีส่วนที่เกี่ยวกับศีลธรรม และจิตใจ เช่น การทอแบนบุญคุณบิดามารดา และบุพการี โดยการเลี้ยงดูทอแบน เมื่อแก่เฒ่า การเซ่นหิ้งครูอาจารย์

ชนบประเพณี คือ ประเพณีที่ประพฤติกปฏิบัติ บางอย่างก็เป็นระเบียบ

²⁴ เต็มสิริ มุขยสิงห์, "วัฒนธรรม", มาตุภูมิรายวัน ฉบับพิเศษ (31 สิงหาคม 2527): 6

บังคับให้คนในสังคมนั้นยึดถือปฏิบัติตาม ซึ่งมีทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผนโดยตรง เช่น กฎหมาย กฎระเบียบ และข้อบังคับ ที่ทุกคนต้องปฏิบัติตาม และส่วนที่ไม่มีความแน่นอนว่าจะต้องปฏิบัติตามเสมอไป เช่น ประเพณีโขนจุก ประเพณีโขนฉมไฟ หรือการทำบุญวันเกิด ประเพณีการอุปสมบท แต่งงาน สงกรานต์ และประเพณีการทอดกฐิน

ธรรมเนียมประเพณี คือ ประเพณีเกี่ยวกับการปฏิบัติระหว่างบุคคล ต่อบุคคลที่สังคมยอมรับ เช่น การทักทายด้วยการกราบไหว้ ลักษณะการกิน อยู่ กิริยามารยาท การแต่งกาย

ในปัจจุบัน ชนบธรรมเนียมประเพณีมีการเปลี่ยนแปลงโดยสาเหตุจาก วัฒนธรรมตะวันตก สภาพเศรษฐกิจ ความเปลี่ยนแปลงด้าน เทคโนโลยี และสภาวะแวดล้อม จึงเป็นความจำเป็นที่ประชาชน หน่วยงานของรัฐจะต้องตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่าในการร่วมมือกันดำเนินการอนุรักษ์และ เสริมสร้างวัฒนธรรมในด้านประเพณี ให้คงอยู่เป็นมรดกอัน แสดงถึงความเจริญก้าวหน้าของประเทศต่อไป

ภาษาไทย ภาษาเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรม เพราะภาษาเป็น สัญลักษณ์หรือ เครื่องหมาย ใช้ในการสื่อสารให้คนในกลุ่มหรือในชาติเข้าใจกัน ได้ดี ภาษาเป็นทั้งศาสตร์ และศิลป์ ที่เป็นศาสตร์ เพราะการใช้ภาษาต้องมีหลักเกณฑ์ และที่เป็นศิลป์ ก็เพราะมีความไพเราะ และมีวิธีสื่อความหมายได้อย่างเหมาะสมในการเรียนการสอนภาษา จึงมิใช่การมุ่งให้ยู่วเรียน เรียนรู้แค่เฉพาะ เสียงใหม่ คำใหม่ หรือความหมายใหม่เท่านั้น แต่จะต้องเจาะลึกไปถึงวัฒนธรรมที่แอบแฝงอยู่ในรูปของภาษานั้นด้วย ทั้งนี้ เพราะ วัฒนธรรมเป็นทิวคอบคุมพฤติกรรม ความคิด ความเชื่อ ตลอดจนทัศนคติของคนในสังคมนั้น ดังนั้นในการเรียนการสอนภาษาจึง เป็นหน้าที่ของครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้วางรากฐานความรู้ด้านวัฒนธรรมให้แก่ักเรียน ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี ดังที่ วัลลภา ไทยจินดา ไก่กล่าวถึง วิธีการสอนภาษาเพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรม ว่า²⁵ วิธีการสอนภาษาในเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรม อาจใช้รูปภาพ (แสดงอาคารบ้านเรือน ลักษณะการแต่งกาย) ภาพยนตร์ (แสดงคำพูด พฤติกรรม) แมกกาซีน (บทความที่แสดงความคิด ทัศนคติที่ดีต่อสังคม) วารณคดี (บอกถึงการดำเนินชีวิต ความคิด ทัศนคติ ความเชื่อของคนในสังคม) หรือประสบการณ์ของผู้สอน

²⁵ วัลลภา ไทยจินดา, "วัฒนธรรมกับการเรียนการสอนภาษา" วารสารมนุษยศาสตร์ 10 (1 - 2525): 48-55.

ค่านิยม จัดเป็นวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุ ซึ่งมีมโนสถานอยู่ในวิถีชีวิตของมนุษย์ พันธ์ หันนาคินาร์ ให้ความหมายของ ค่านิยมไว้ว่า²⁶ ค่านิยม หมายถึง ค่าความโน้มเอียง หรือแนวทางที่คนจะประพฤติปฏิบัติตนไปในแนวทางใดแนวทางหนึ่งที่ตัวเองได้พิจารณาไตร่ตรองแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดีสำหรับตน หรือสั่งคมยอมรับนับถือ และปฏิบัติตามแนวคตินั้น ๆ อย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยก็ชั่วระยะเวลาหนึ่ง การเผยแพร่วัฒนธรรมตะวันตก ก่อให้เกิดความสับสนการปฏิบัติตามค่านิยม ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาวัฒนธรรมกึ่งนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมค่านิยม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติจึงดำเนินการวิจัย คัดเลือกค่านิยมที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ และประกาศเชิญชวนให้ทุกคนร่วมกันปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการคือ²⁷

1. การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ
2. การประหยัดและออม
3. การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย
4. การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
5. การรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

นิพนธ์ คันทะเสวี กล่าวถึงการสร้างค่านิยมว่า²⁸ เนื่องจากค่านิยมเกิดจากการเรียนรู้และเลียนแบบ การปลูกฝังจึงทำได้โดยการปลูกฝัง อบรม สั่งสอน โดยเริ่มต้นตั้งแต่วัยเยาว์ การสร้างค่านิยมจึงได้ผล จากการที่นักการศึกษาได้มองเห็นความสำคัญของการศึกษาว่าเป็นหัวใจสร้างสรรค์ค่านิยม ดังนั้นครูจึงมีหน้าที่ปลูกฝังค่านิยมโดยยึดมั่นในหลักศีลธรรม วางตัวให้เหมาะสม และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่เต็มความสามารถ

²⁶ พันธ์ หันนาคินาร์, การสอนค่านิยมและจริยธรรม พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิชเนศ, 2523), หน้า 20.

²⁷ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, วันสถาปนา ส.ว.ช. (กรุงเทพฯ: 2525) อักสำเนา.

²⁸ นิพนธ์ คันทะเสวี, "ค่านิยม", ความหมายค่านิยม (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, (ม.ป.ป.) (อักสำเนา)

²⁹ บรรพต วีระสัย, สังคมวิทยา มานุษยวิทยา (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520) หน้า 326.

วิธีการปลูกฝังค่านิยม ในการปลูกฝังค่านิยมที่มีลักษณะคงตัว หรือ
 จำเป็นแก่การปลูกฝังให้แก่ักเรียน อาจกระทำเป็น 3 ชั้น คือ³⁰

1. การสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ค่านิยมนั้น เพื่อให้การ
 ปลูกฝังค่านิยม เกิดผลในทางปฏิบัติ ควรสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ค่านิยมที่ต้งงาม โดยการชี้
 ให้เห็น เหตุผลอย่างลึกซึ้งและนำไปปฏิบัติตาม การสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ักเรียน ทำได้
 โดย ครูต้องสร้างคุณสมบัติที่ดี กล่าวคือ เป็นคนมีบุคลิกภาพที่ดี มีอุปนิสัยใจคอหนักแน่น
 มีวินัย มีแบบอย่างที่ดี ชี้ให้เห็นคุณค่าของค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง ยกย่องบุคคลผู้ปฏิบัติ
 ตามค่านิยม ตลอดจนสร้างสิ่งแวดล้อมที่ต้งงามทั้งด้านจิตภาพ คือ ความรู้สึกทางจิตที่
 นักเรียนได้รับจากครู และเพื่อนนักเรียน ความมีเมตตาจิตของครู ทำให้เด็กปราศจาก
 การวิตกกังวล และง่ายต่อการปลูกฝังค่านิยม สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ การจัด
 ห้องเรียนบริเวณโรงเรียนให้สะอาด ร่มรื่น มีระเบียบ สิ่งแวดล้อมเหล่านี้จะค่อยซึมเข้า
 ไปในจิตใจเด็ก เป็นการปลูกฝังทั้งความรู้สึกที่ต้งงาม และวิธีการที่จะปฏิบัติให้สภาพอัน
 พึงปรารถนานั้นอยู่ด้วย

2. การให้ความรู้หรือความคิดรวบยอดในค่านิยม โดย
 การเล่าคัมขันธ์ การสอน ครูควรให้คำจำกัดความ เรื่องที่สอนให้นักเรียน เข้าใจความหมาย
 ขอบข่ายของค่านิยมที่สอน และใช้วิธีวิเคราะห์ เป็นการแยก เรื่องที่จะสอนตามองค์ประกอบ
 ของเรื่อง และจัดเข้าพวกเพื่อชี้ให้เห็นลักษณะที่คล้ายคลึงอันมีอยู่ในองค์ประกอบเหล่านั้น
 ใช้วิธีการให้ตัวอย่าง เปรียบเทียบ หรือใช้สื่อทัศนูปกรณ์ ข่าวสารจากสื่อมวลชน เกี่ยวกับการ
 การกระทำของคนตามค่านิยมไม่ก็และดี หรือการที่ครูปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง จัดกิจกรรม
 ประกอบการเรียนการสอนโดย การแสดงบทบาทสมมติ

3. การส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามค่านิยม ครูอาจทำโดย
 ใช้วิธีหาวิธีจูงใจกระตุ้นให้ทำตามค่านิยม ใช้ระเบียบวินัยข้อบังคับช่วย สร้างสัมพันธ์ภาพ
 อันดีระหว่างโรงเรียนกับบ้าน เพื่อร่วมมือในการปลูกฝังค่านิยม และหาโอกาสให้นักเรียน
 ได้ปฏิบัติตามค่านิยมอย่างสม่ำเสมอ

³⁰ หนังสื ทัศนาคินทร์, การสอนค่านิยมและจริยธรรม (กรุงเทพมหานคร:
 โรงพิมพ์วิเศษ, 2522) หน้า 120.

การอนุรักษ์และเสริมสร้างวัฒนธรรม

ความสำคัญของการอนุรักษ์และเสริมสร้างวัฒนธรรม

วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ เผยแพร่หรือกระจายจากสังคมหนึ่ง ไปสู่สังคมหนึ่ง ดังนั้นวัฒนธรรมของสังคมหนึ่งจึง เข้าไปผสมผสานหรือมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมของอีกสังคมหนึ่งได้ ในบางครั้งวัฒนธรรมใหม่ที่ เข้าไปมีอิทธิพลครอบงำวัฒนธรรมเดิม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมที่สืบทอดมา เนื่องจากเป็น เวลานาน ก็จะมีผลทำให้วัฒนธรรมเดิม ซึ่งกล่าวไว้ว่าเป็น เอกลักษณ์ของชาติ ถูกล้มเลือนและลดความสำคัญลงจนถึงขั้นถูกกลืนหายไปโดยวัฒนธรรมอื่น สังคมนั้นก็จะหมดความเป็นตัวของตัวเอง หรือได้ชื่อว่าเป็นสังคมที่ไม่มีความเป็นไททางวัฒนธรรม ดังนั้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมจึงมีความสำคัญต่อความมั่นคงและความคงอยู่ของชาติมาก

การอนุรักษ์วัฒนธรรม เป็นพฤติกรรมของการรักษา การถ่ายทอด และ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเดิมให้ เหมาะกับสภาพอันแท้จริงของสังคม และชนมชาติที่แวดล้อม เพื่อให้วัฒนธรรมของสังคมหรือของชาติดำรงอยู่และ เจริญงอกงามตลอดไป ดังที่ จานงก์ ทองประเสริฐ ได้กล่าวว่า³¹ วัฒนธรรมเปรียบเสมือนน้ำในสระ น้ำในสระที่อยู่นิ่ง ๆ ไม่มีการถ่ายเทแล้ว ในที่สุดก็จะกลายเป็นน้ำเน่า แต่ถ้าหากตักน้ำเน่าทิ้งให้หมด แล้วเอาน้ำใหม่ใส่เข้าไปแทน ปลาที่อยู่ในสระ เมื่อไม่สามารถปรับตัวได้ทัน อาจตายหมดก็ได้ ข้อนี้ฉันใด วัฒนธรรมก็ฉันนั้น จึงจำเป็นต้องมีการ เปลี่ยนแปลงแก้ไขปรับปรุง ให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา จึงจะได้ชื่อว่าเป็น วัฒนธรรม"

หลักการอนุรักษ์วัฒนธรรม

วัฒนธรรมที่เจริญงอกงาม³² คือ วัฒนธรรมที่มีส่วนประกอบในลักษณะต่าง ๆ และแปลก ๆ กัน แต่ประสานเข้ากันได้เป็นเอกภาพ เช่นเดียวกับร่างกายของคนเราที่ได้รับอาหารเข้าไปแล้ว จะเลือกเอาเฉพาะสิ่งที่ร่างกายต้องการ ส่วนที่ร่างกาย

³¹ จานงก์ ทองประเสริฐ, "พัฒนาการทางวัฒนธรรมไทย," วารสารวัฒนธรรมไทย 22 (กุมภาพันธ์ 2526): 64.

³² เรื่องเดียวกัน.

ไม่ต้องการ ก็จะทำให้ร่างกาย เจ็บป่วย โทรม มีสุขภาพอนามัยที่
ถ้าไม่รู้จักเลือกรับประทาน ก็อาจบริโภคอาหารที่เป็นพิษต่อร่างกายเข้าไป เช่นเดียวกับ
วัฒนธรรมสมาชิกในสังคมจะเป็นพิษเป็นภัยต่อวัฒนธรรมเดิม ก็ไม่รับไว้ เพราะจะทำให้
วัฒนธรรมเดิมถูกทำลาย กลายเป็นหาชนธรรมได้

ดังนั้น หลักการยอมรับวัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องคำนึงให้สอดคล้อง
กับวิถีการเกิด ความเจริญงอกงาม และการค้ำชูของวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมมีคุณสมบัติ
เหมือนสิ่งมีชีวิต ดังนั้น การอนุรักษ์วัฒนธรรมจึงต้องประกอบด้วยการคุ้มครองต่าง ๆ คือ
การส่งเสริม/การเผยแพร่ การรับเข้า และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง³³

1. การส่งเสริมวัฒนธรรม วัฒนธรรมสูญหายไปหรือจะคง
อยู่และเจริญงอกงามสืบต่อมาได้ก็ต่อ เมื่อบุคคลในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ รู้คุณค่าของ
วัฒนธรรมนั้น และยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา แต่บุคคลจะเกิดความรู้ความเข้าใจได้ ก็ต่อเมื่อ
ได้รับการสื่อความหมายและถ่ายทอดให้สามารถปฏิบัติด้วยตนเอง ดังนั้นจึงต้องมีการเข้าใจ
การชักชวน และส่งเสริมให้มีการประกอบพฤติกรรมนั้น ๆ ด้วยตนเองก่อนจึงจะเกิดความ
ซาบซึ้ง และมองเห็นคุณค่า ซึ่งเป็นพื้นฐานของการสืบต่อกัน การรักษาสืบของ และพฤติกรรม
ทางวัฒนธรรมนั้น ๆ ไว้

2. การเผยแพร่วัฒนธรรม การเผยแพร่วัฒนธรรมไปสู่
ชุมชน หรือสังคมอื่น น่าผลมาสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน คือ

2.1 เป็นการพิสูจน์ให้เห็นถึงความคล่องตัว และความมี
ของวัฒนธรรมนั้นว่า เป็นสิ่งดีงาม สามารถปรับให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมอื่น และวัฒนธรรม
อื่นได้อย่างเหมาะสม

2.2 การแพร่ขยายของวัฒนธรรมจากชุมชนอื่นสร้าง
ความภูมิใจให้แก่บุคคลในชุมชน เป็นแรงจูงใจให้มองเห็นคุณค่า และช่วยกันรักษาพัฒนา
วัฒนธรรมนั้นสืบต่อไป

2.3 วัฒนธรรมที่แพร่ขยายไปสู่วัฒนธรรมอื่นย่อมจะมี

³³ นิคม พาแดง, "การศึกษากับวัฒนธรรมในชุมชน" การศึกษากับชีวิตและ
ชุมชน (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2523), หน้า 65-66.

การเปลี่ยนแปลง เพื่อประสานกลมกลืนกับวัฒนธรรมของชุมชนอื่นซึ่งจะย้อนกลับมา เป็นแบบอย่างการเปลี่ยนแปลงแก่ชุมชนดั้งเดิม

3. การรับเข้า หมายถึงการรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอก เข้ามาสู่ภายในชุมชน ในลักษณะที่นำเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมของชุมชน เพราะ วัฒนธรรมจากชุมชนหรือสังคมอื่นย่อมมีบทบาทและอิทธิพลในฐานะเป็นสิ่งแวดล้อมของ วัฒนธรรม เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชุมชนให้เหมาะสมกับ กาลสมัยอยู่เสมอ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ชุมชนอนุรักษ์วัฒนธรรมของตนไว้ได้

4. การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมเป็นมรดกของสังคมที่ ถ่ายทอดสืบต่อจากบรรพบุรุษตั้งแต่โบราณจนถึงรุ่นปัจจุบัน เป็นเวลายาวนาน สิ่งแวดล้อม ทางธรรมชาติและสังคมเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ถ้าคนในสังคมรู้แต่การรับถ่ายทอดจาก บรรพบุรุษไว้ไม่รู้จักปรับปรุงและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ แปลก ๆ เพิ่มเติมให้วัฒนธรรมของ สังคมมีความคล่องตัว และเหมาะสมกับกาลสมัย ในที่สุดวัฒนธรรมนั้นก็จะถูกสิ้นและสูญไป จากสังคมเหมือนกับไคโนเสาร์ที่สูญพันธุ์ไปจากอาณาจักรสัตว์ ดังนั้นการที่จะอนุรักษ์ วัฒนธรรมให้เจริญงอกงามเป็นเอกลักษณ์ของสังคมตลอดไป วัฒนธรรมนั้นจะต้องมีการ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมสิ่งแปลกใหม่เข้ามาอยู่เสมอ

นโยบายการอนุรักษ์และเสริมสร้างวัฒนธรรม

วัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เกียรติภูมิของคนไทย เป็นรากฐานของ การสร้างสรรค์ความสามัคคีและความมั่นคงของชาติ และเป็นปัจจัยให้คนในชาติประพฤติ ปฏิบัติในทางที่เที่ยง มีคุณธรรม เพื่อพัฒนาตนเอง สังคมและประเทศชาติ วัฒนธรรมไทย ได้เปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการต่อเนื่องมาหลายสมัย นับแต่ก่อตั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ คนไทยได้สร้างสรรค์งานวัฒนธรรมทั้งทางค่านิยมและจิตใจ เป็น มรดกตกทอดถึงปัจจุบันมากมาย กล่าวได้ว่าประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่น่าภูมิใจ ควรค่าแก่ การรักษาหวงแหนและพัฒนาให้เกิดความสงบสุข ร่มเย็นและความเจริญในสังคมสืบไป

ในปัจจุบัน ประเทศชาติเริ่มขาดแคลนการสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ที่เหมาะสมกับกาลเวลา มรดกทางวัฒนธรรมทั้งทางวัตถุและจิตใจถูกทำลายทั้งโดยธรรมชาติ และด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของคนรุ่นหลังก่อให้เกิดปัญหาขึ้น โดยเฉพาะปัญหาค่านิยมธรรมเนียมจารีตประเพณี ภาษา กฎระเบียบและค่านิยมในสังคม คนไทยรุ่นหลังทอดทิ้งขนบธรรมเนียมประเพณี และหันไปใช้วัฒนธรรมต่างชาติมากขึ้น ประกอบกับสังคมไม่ก้าวทันให้สมาชิกปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมหรือกฎหมายอย่างจริงจัง สิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการปัจจุบัน ซึ่งยังคงใช้การบริหารระบบเก่า ทำให้การปกครองทุกระดับขาดประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าวรัฐจึงได้กำหนดนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมวัฒนธรรม เพื่อเป็นหลักให้หน่วยงานของรัฐ เอกชน และประชาชนร่วมกันรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมอย่างมีเป้าหมายตรงกัน คือ³⁴ ส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า วิจัย พัฒนา และพัฒนาวัฒนธรรมไทยทุกด้าน เผยแพร่วัฒนธรรมสู่ประชาชนเพื่อให้มีการปฏิบัติวัฒนธรรมอย่างแพร่หลาย ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านและวัฒนธรรมของกลุ่มชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนเข้าใจ ยอมรับ ในการผสมผสานวัฒนธรรม สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ และรู้จักเลือกสรรวัฒนธรรมต่างชาติ มาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพสังคม ตลอดจนส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐ และเอกชนร่วมมือประสานงานกันในการรักษา ส่งเสริม และแก้ปัญหาเกี่ยวกับวัฒนธรรม เพื่อให้วัฒนธรรมมีบทบาทในการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมวัฒนธรรม รัฐจึงได้กำหนดแผนการศึกษาชาติ พุทธศักราช 2520 ให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ให้มีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย โดยระบุไว้ดังนี้³⁵

³⁴เปรม ติณสูลานนท์, นายกรัฐมนตรี, "ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง นโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ", วันที่ 23 พฤศจิกายน 2524

³⁵ชานินทร์ กรัยวิเชียร, ประกาศให้ใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520, 31 มีนาคม พ.ศ. 2520

หมวด 6 : ศิลปะ วัฒนธรรม จริยธรรม พยานามัย สถาปัตยกรรม
และกิจกรรมเยาวชน

ข้อ 50 รัฐพึงจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างและก่อให้เกิดความสำนึก
ในคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรม จริยธรรม ศาสนา ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดี
งาม รวมทั้งสถานที่และวัตถุอันมีค่าทางประวัติศาสตร์

ข้อ 53 รัฐพึงสนับสนุนกิจกรรมเยาวชนและจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริม
ให้เยาวชนมีบุคลิกภาพที่ดี มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย มีทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมไทย
ยึดมั่น ร่วมมือกันธำรงรักษาและปกป้องสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

กล่าวโดยสรุปแล้ว รัฐได้ตระหนักถึงสภาพปัญหาวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม
และเห็นความสำคัญในการแก้ปัญหา โดยการพัฒนา ส่งเสริมวัฒนธรรม ทั้งนี้ได้กำหนดให้
การศึกษามีบทบาทในการอนุรักษ์และเสริมสร้างวัฒนธรรม แต่อย่างไรก็ตามการจัดการ
ศึกษาจะบรรลุผลตามเป้าหมายเพียงใดย่อมต้องอาศัยองค์ประกอบหลายๆ ด้าน ช่วยส่งเสริม
การจัดการศึกษาเพื่อการดังกล่าว

องค์ประกอบของการจัดการศึกษาเพื่ออนุรักษ์และเสริมสร้างวัฒนธรรม

ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาวัฒนธรรม โรงเรียนเป็นสถานการศึกษาที่มี
หน้าที่ในการถ่ายทอดวัฒนธรรม จากชนรุ่นหนึ่ง โดยการจัดหลักสูตรและเนื้อหาวิชา
กระบวนการเรียนการสอนเพื่อสอดคล้องกับค่านิยม ทัศนคติ ความเชื่อ อันพึงประสงค์
นักเรียน ปรับปรุงแก้ไขวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับสภาพจริงของสังคม โดยการคัดแปลง
โปรแกรมการเรียนการสอน และหลักสูตรให้สอดคล้องกับสังคม และเสริมสร้างวัฒนธรรม
ใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวได้ว่า โรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญ
ในการถ่ายทอด ปรับปรุง เสริมสร้างวัฒนธรรม โดยอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญคือ หลักสูตร
กิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมนักเรียน นอกเหนือจากนี้องค์ประกอบ
ด้านการเป็นแบบอย่างของครู ค่านิยมในสังคม และอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมล้วนเป็นองค์
ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาเพื่ออนุรักษ์และเสริมสร้างวัฒนธรรมไทย ทั้งนี้

หลักสูตร

หลักสูตรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดการศึกษา³⁶ เพราะหลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษา หลักสูตรเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนมีความมุ่งหมายให้การศึกษาก่อเกิดอย่างไร ให้ความรู้ ทักษะ ทศนคติ ค่านิยมบาง สิ่งที่มีประมวลในหลักสูตร เป็นแนวให้เรารายว่าการศึกษาที่จัดให้เด็กเน้นหนักไปทางใด การจัดการศึกษาต้องเหมาะสมสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การจัดการศึกษาจึงต้องมีหลักสูตรเป็นแนวทางจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของสังคม

หลักสูตร คือ³⁷ ประสพการณ์ทั้งหมดที่ทางโรงเรียนจะต้องจัดให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และมีพัฒนาไปจนบรรลุเป้าหมายที่วางเอาไว้

หลักสูตรที่ดี ควรจะตอบสนองต่อสิ่งต่างๆ ดังนี้

1. ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม คือสังคมนั้นต้องการประชากรประเภทใดในการพัฒนาสังคมให้เจริญ สังคมนั้นเป็นสังคมเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรม เป็นต้น
2. ตอบสนองต่อพัฒนาการของเด็กและความสามารถของเด็ก
3. สร้างจินตทัศน์ที่ดี

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 นั้นมีส่วนเอื้ออำนวยต่อการตอบสนองความต้องการของสังคมในการอนุรักษ์และเสริมสร้างวัฒนธรรมไทยในค่านิยมพื้นฐานค่านิยมพื้นฐานค่านิยมที่พึงตนเอง ชยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ ค่านิยมการประหยัดและออม ค่านิยมมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย ค่านิยมปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนาและค่านิยมรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ทั้งนี้พิจารณาจากการกำหนดให้จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมุ่งหมายที่จะให้³⁸ เด็กมีนิสัยใฝ่หาความรู้

³⁶ ช่าง บัณฑิต, ทฤษฎีหลักสูตรภาค 1 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มงคลการพิมพ์, 2504), หน้าค่านำ

³⁷ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์, รายงานสัมมนาการศึกษาเรื่องบทบาทของโรงเรียนกับการพัฒนาของเด็กไทย, 7 กันยายน-19 ตุลาคม 2522, หน้า 108,

³⁸ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2522), หน้า 2.

ทักษะ รู้จักคิดและวิเคราะห์อย่างมีระเบียบวิธีการ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มี
 ทัศนคติที่ค้ำคอสมมาชีพทุกชนิด มีระเบียบวินัยในการทำงาน มีความซื่อสัตย์ มีวินัยในตนเอง
 เคารพต่อกฎหมายและกติกาของสังคม รับผิดชอบต่อนตนเอง ครอบครัวและสังคม ให้รู้จัก
 สิทธิและหน้าที่ มีความสามัคคีและเสียสละเพื่อส่วนรวม ให้เกิดความรักและผูกพันกับท้องถิ่น
 ของตน ให้รู้จักบำรุงรักษาสภาพแวดล้อม เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ท้องถิ่น ตลอดจน
 ส่งเสริมศิลปและวัฒนธรรมไทย นอกจากนี้ยังมีจุดมุ่งหมายที่จะปลูกฝังให้มีความภูมิใจใน
 ความเป็นไทย มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้มีความรู้และมีความ
 เลื่อมใสในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ร่วมกัน
 ชำรงรักษาความปลอดภัยและมั่นคงของประเทศชาติ จุดหมายเหล่านี้มีบางส่วนช่วยเอื้ออำนวย
 ต่อการปลูกฝังวัฒนธรรมในค่านิยมพื้นฐานทั้ง 5 ค่าน

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมค่านประเพณี ค่านจุกประสงคการ เรียนรู้
 รายวิชาประเทศของเรา (ส 101-ส 102) ได้กำหนดจุดประสงค์ให้³⁹ เด็กมีความรู้
 ความเข้าใจในลักษณะของสังคมไทย ตลอดจนเห็นคุณค่าของสถาบันหลักและวัฒนธรรมอันเป็น
 พื้นฐานในการดำรงชีวิตของคนไทยโดยกำหนดเป็นเนื้อหาวิชาเรื่องประเพณี ได้แก่⁴⁰
 ประเพณีการแต่งงาน อุปสมบท การทอกลูกรูและประเพณีสงกรานต์ ประเพณีดังกล่าวจัด
 เป็นวัฒนธรรมพื้นฐานในการดำรงชีวิตของคนไทยทั้งสิ้น

ในเรื่องวัฒนธรรมค่านภาษาไทย หลักสูตรได้ให้ความสำคัญในฐานะ
 ที่ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมสำคัญของชาติและเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญในการ
 ถ่ายทอดวัฒนธรรมโดยกำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยให้⁴¹ เกิดเกิด

³⁹ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ม.ป.ป.), หน้า 74.

⁴⁰ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, หนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษา ประเทศของเรา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2527), หน้า 148-150.

⁴¹ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2522), หน้า 11.

ความคิดองกงามในการใช้ภาษาตามวัยและศักยภาพของนักเรียนในชั้นนี้ ให้พัฒนาทักษะภาษาทั้งสี่คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน ให้รู้จักใช้ภาษาอย่างมีศิลปะตามประเพณีและวัฒนธรรม โดยฟังเสียงการพูดและการอ่านในใจเป็นอันดับแรก ให้สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือหรืองานเขียน งานประพันธ์ โดยยกเหตุผลประกอบ และให้สามารถสังเกตลักษณะของภาษาไทย เข้าใจหลักภาษาที่จะทำให้ใช้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แต่อย่างไรก็ตามแม่หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 จะมีบทบาทเด่นชัดในการเลือกอำนวยความสะดวกการศึกษา เพื่ออนุรักษ์และเสริมสร้างวัฒนธรรม โดยกำหนดเป็นจุดหมาย จุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา และเนื้อหาวิชา แต่หลักสูตร⁴² ก็เป็นเพียงเนื้อหา (content) ของความรู้ที่จัดระเบียบไว้ในรูปของวิชาต่าง ๆ หรือเป็นเพียงประสบการณ์ที่วางแผนไว้สำหรับนักเรียนเท่านั้น หากการสอนของครูมีการวางแผนและดำเนินการไว้เป็นอย่างดี สัมพันธ์กับเนื้อหาวิชาที่หลักสูตรกำหนด ย่อมมีบทบาทสำคัญที่จะทำให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ใฝ่อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้การจัดการศึกษา เพื่ออนุรักษ์และเสริมสร้างวัฒนธรรมประสบผลสำเร็จคือครู เพราะครูเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่กำหนดในหลักสูตร

กิจกรรมการเรียนการสอน

บุญถิ่น อัครถาวร และ รัตนา ตันบุญเต็ก ได้กล่าวถึงบทบาทของครูที่มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ว่า⁴³

การจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพนั้น ครูมีบทบาทอันสำคัญยิ่ง เพราะครูเป็นตัวจักรสำคัญต่อการจัดระบบและการดำเนินการเรียนการสอนให้เป็นไป ด้วยความเรียบร้อย ครูเป็นผู้อบรมสั่งสอนกุลบุตรกุลธิดาให้ได้รับการศึกษาที่

⁴² คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สัมมนาการศึกษาเรื่องบทบาทของโรงเรียนกับการพัฒนาประเทศ, 2 กุมภาพันธ์-19 มีนาคม 2520, หน้า 13.

⁴³ บุญถิ่น อัครถาวร และ รัตนา ตันบุญเต็ก, การเตรียมครู (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2513), หน้า 3.

ถูกต้องและเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเตรียมและสร้าง
ครูให้มีคุณภาพสูง

ม.ร.ว.ทวีโลก เกษมศรี กล่าว⁴⁴ "ครูเป็นตัวจักรสำคัญที่
จะเกื้อหนุนให้การศึกษาบรรลุผลตามเป้าหมาย ถ้าครูบกพร่องไป แมว่าองค์ประกอบอื่นๆ
จะดีสักเพียงใดก็ตามการจัดการศึกษาก็ล้มเหลวอย่างแน่นอน"

จากความสำคัญของครูที่มีต่อการจัดการศึกษาให้สำเร็จ ดังนั้นครู
จึงควรมีคุณลักษณะที่ดี เป็นที่เคารพนับถือและมีความสามารถในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของ
ความเป็นครูได้เป็นอย่างดี

บุญถิ่น อัตถากร กล่าวถึงลักษณะที่ดีของครูอย่างน้อยควรมี 3
ประการคือ

1. ครูควรเป็นผู้มีความรู้ คือมีความรู้ในเนื้อหาวิชาและจะ
ก่อสร้างสมเพิ่มพูนอยู่เสมอ
2. ครูควรเป็นผู้มีความสามารถในการกลวิธี สอน สามารถ
ถ่ายทอดความรู้ แนววิธีแห่งปัญหาและอบรมชักนำเด็กไปสู่หนทางอันดีงาม
3. ครูควรเป็นผู้เปี่ยมไปด้วยคุณธรรมและวัจนธรรม

โอลิเวอร์ อาร์ กิบสัน และ ฮาร์โรลด์ ซี ฮันท์ (Oliver R.
Gibson and Harold C. Hunt) กล่าว⁴⁵ ว่า ครูจะปฏิบัติงานได้ดี และมีประสิทธิภาพ
งานสูงต้องมีคุณลักษณะ 3 ประการคือ

1. มีความรู้ (Knowledge) กล่าวคือ ควรมีความรู้
ในสาขาวิชาที่ตนสอนเป็นอย่างดี มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดวิชาความรู้ วัจนธรรม
มีความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการของเด็ก การเรียนรู้ มีเทคนิควิธีสอนแบบต่าง ๆ ตลอดจน

⁴⁴ม.ร.ว.ทวีโลก เกษมศรี, ลักษณะของครูที่สังคมต้องการ (กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์สามมิตร, 2518), หน้า 1

⁴⁵Oliver R. Gibson., and Harold C. Hunt. The School Personal
Administration (Boston: Houghton Mifflin Comapny§ 1965), p.242.

ความสามารถในการปฏิบัติงาน

2. ทักษะ (skills) จะต้องมียุทธศาสตร์ในการใช้ภาษา การเขียน การพูด เพื่อให้เด็กเข้าใจง่าย มีทักษะในการเข้าสมาคม และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีทักษะในการค้นคว้า และหาความรู้เพิ่มเติม หาทางแก้ปัญหาต่าง ๆ ใค้อย่าง ถูกหลักวิชา ตลอดจนมีนิสัยรักงานครู

3. ความสนใจ (Interest) นั่นคือต้องสนใจให้นักเรียน สนใจวิชาที่สอนและตั้งใจสอน สนใจชุมชนอันเป็นที่ตั้งของโรงเรียน ร่วมมือกับเพื่อนร่วมอาชีพ และมุ่งมั่นที่จะพัฒนาอาชีพครูให้ก้าวหน้า

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้รับการ ถ่ายทอดวัฒนธรรม และมีค่านิยมอันเหมาะสม ตรงกับความต้องการของสังคม ครูควรคำนึง ถึงหลักการ ดังนี้

1. ครูผู้สอนควรรู้หาความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติมอยู่เสมอ ให้ทันกับความ ก้าวหน้าทางวิทยาการ

2. การสอน และการอบรมทางวัฒนธรรมมีลักษณะเป็นสังคมศาสตร์ การสอนจึงต้องเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์

สุจริต เพ็ชรชอบ กล่าวถึงวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรม ครูสามารถทำได้หลาย ทาง คือ สอนในชั้นเรียน หรือสอดแทรกในวิชาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เช่น วิชาศิลปะ ศึกษา สังคมศึกษา และ ภาษาไทย จัดกิจกรรมในรูปชุมนุมต่าง ๆ เช่น ชุมนุมศิลปะ ชุมนุมสังคมศึกษา ชุมนุมภาษาไทย ชุมนุมมรดกส่งเสริมวัฒนธรรมไทย หรือจัดกิจกรรม ส่งเสริมวัฒนธรรม เช่น การแสดงละครจากวรรณคดี การเล่นดนตรีไทย การบรรยาย เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม การศึกษานอกสถานที่ที่นางรองวรรณคดีสัญจร โบราณคดีสัญจร การจัดนิทรรศการต่าง ๆ เช่น งานลอยกระทง หรือจัดงานวันสำคัญทางพุทธศาสนา⁴⁷

⁴⁶ คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, คู่มืออบรมวัฒนธรรมไทยระดับมัธยมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525), หน้า 14-15.

⁴⁷ สุจริต เพ็ชรชอบ, "บทบาทของครูในสังคม" วารสารครูศาสตร์ 4-5 (มิถุนายน-กันยายน 2514): 110-111.

ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมนั้น⁴⁸ เป็นกระบวนการต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต ฉะนั้นการที่จะเกิดการยอมรับและปฏิบัติตามจนเป็นนิสัย จึงต้องมีการปลูกฝัง (Inculcate) ตั้งแต่วัยเด็ก ทั้งนี้โดยมิใช่การบอกหรือแนะนำอย่างเดียว แต่ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ไว้โดยไม่หวั่นไหวกับวัฒนธรรมใหม่ ๆ ที่หลั่งไหลเข้ามา แต่รู้จักกับเอาสิ่งที่ดีมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสังคมเรา ครูจึงมีบทบาทสำคัญทั้งในการอนุรักษ์และเสริมสร้างวัฒนธรรม

ค. การจัดกิจกรรมนักเรียน กิจกรรมนักเรียน หมายถึง⁴⁹ การจัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างกว้างขวาง นอกเหนือจากที่หลักสูตรกำหนดเนื้อหาวิชาไว้ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ให้ความสำคัญของกิจกรรมนักเรียนว่า⁵⁰ กิจกรรมนักเรียน เป็นส่วนหนึ่งของการให้การศึกษา โรงเรียนจะต้องจัดกิจกรรมขึ้น เพื่อช่วยให้นักเรียนได้แสดงความสามารถ ความถนัดตามธรรมชาติอันแท้จริง กิจกรรมจะเป็นเครื่องมือช่วยอบรมนักเรียนให้รู้จักปรับตนเองในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักหน้าที่ ความรับผิดชอบ และความเสียสละ เพื่อส่วนรวม ฝึกการเป็นผู้นำ และเป็นผู้ตามที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย กิจกรรมเป็นการสร้างประสบการณ์ตามความแตกต่างของนักเรียน เพื่อสร้างเจตคติ และพัฒนาบุคลิกภาพอันพึงประสงค์

⁴⁸ บำรุง สุขพรรณ รายงานการวิจัยบทบาท และผลการปฏิบัติงาน ของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมในการเผยแพร่ฟื้นฟู พัฒนาความคิด จิตใจ และส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อประชาชนในมณฑล (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2525), หน้า 26.

⁴⁹ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, คู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2528. แก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2528), หน้า 13.

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

จากความสำเร็จดังกล่าว หลักสูตรจึง กำหนดให้นักเรียนต้อง
เข้ารับกิจกรรมทุกภาคเรียน โดยกำหนดไว้สัปดาห์ละอย่างน้อย 1 คาบเรียน และจะ
ต้องมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเต็ม เพื่อสร้างคุณสมบัติดังกล่าว
เพื่อ เป็นการสนองนโยบายของรัฐบาลในการปลูกฝัง ให้เยาวชน
ไทยมีคุณธรรม มีระเบียบวินัย ความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
และเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข
ตลอดจน การดำรง ส่ง เสริม เอกภรณ์และวัฒนธรรมไทย เพื่อความเป็น เอกราชความมั่นคง
ของชาติตลอดไป และให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาหลักสูตรได้กำหนด
จุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมนักเรียนไว้ ดังนี้⁵¹

1. เพื่อให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย
2. เพื่อให้มีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา
พระมหากษัตริย์
3. เพื่อให้มีความเข้าใจและเลื่อมใสในการปกครอง
ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข
4. เพื่อให้มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามลัทธิและ
หน้าที่ภายใน ขอบเขตของกฎหมาย
5. เพื่อให้มีความซาบซึ้งในคุณค่า ดำรงไว้ และส่งเสริม
เอกภรณ์ วัฒนธรรมอันดีงามของชาติไทย
6. เพื่อให้เกิดความรัก และความสามัคคีในหมู่คณะ
7. เพื่อส่งเสริมทักษะ ความฉับไว และความฉะฉาน
สร้างสรรค์
8. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย และจิตใจ และ
ให้รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์

51 เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

9. เพื่อให้รู้จักำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และสร้างเสริม
ความมั่นคงของชาติ

10. เพื่อให้เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม

11. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา

ประเภทของกิจกรรมนักเรียน

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 กำหนดประเภทของ
กิจกรรมที่ควรจัดมีดังนี้ 52

1. กิจกรรมลูกเสือ หรือยุวภาษาชาก หรือเนตรนารี หรือกิจกรรม
ผู้นำเพ็ญประโยชน์ หรือกิจกรรมรักษาดินแดน

2. กิจกรรมศาสนา

3. กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย

4. กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์

5. กิจกรรมการใช้ห้องสมุด

6. กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย

7. กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม

8. กิจกรรมทัศนศึกษา

9. กิจกรรมันทนาการ

10. กิจกรรมส่งเสริมวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร

แนวคิดในการจัดกิจกรรมนักเรียน

จูลโร ลียากาศ รองอธิบดีกรมสามัญศึกษา ใ้เห็นนโยบายและแนว
ความคิดในการจัดกิจกรรมไว้ในการสัมมนาครูหัวหน้าหมวดกิจกรรมโรงเรียนส่วนกลาง

52 เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2526 ว่างัง⁵³

1. ในการจัดกิจกรรมนั้นควรให้เด็กเลือกเข้ากิจกรรมตามความ
ถนัดความในใจต่าง ๆ ไม่เป็นการบังคับตามระเบียบฯ. บังคับให้นักเรียนต้องเข้าร่วม
กิจกรรมแต่ไม่บังคับว่าต้องร่วมกิจกรรมอะไร

2. ไม่ควรนำคะแนนมาใช้ในการจัดกิจกรรมหรือนำมาเป็นสิ่งยั่วยุ
ควรนำสิ่งอื่นที่ไม่ใช่คะแนนเป็นสิ่งเร้า เช่น จัดกิจกรรมให้มีความสุขสนุกสนาน เพลิดเพลิน
เน้นให้เห็นคุณค่า และประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ กิจกรรมช่วยพัฒนาตนเองให้เป็น
ประโยชน์ต่อสังคมและสามารถอยู่รวมในสังคมได้ดี

3. การจัดกิจกรรมควรเป็นเรื่องของนักเรียนจริง ๆ เป็นลักษณะ
การจัดให้นักเรียน เป็นศูนย์กลาง คือให้เด็กจัดการเอง วางแผนเอง แต่ระยะที่เด็กยังไม่
ไม่สามารถดำเนินการได้เองครูจึงจำเป็นต้องโอบอุ้ม คอยชี้แนะ เป็นที่ปรึกษาคอยให้
คำแนะนำ ช่วยเหลือให้เด็กจัดกิจกรรมอยู่ในกรอบประเพณี ไม่ออกนอกกรอบนอกทาง การ
จัดกิจกรรมลักษณะนี้ ครูจึงไม่ใช่ผู้ดำเนินการ เปรียบเสมือนครูเป็นผู้กำกับการแสดง
และมีนักเรียน เป็นผู้แสดง

4. การจัดกิจกรรมทุกประเภทต้องมีกติกา มีระเบียบข้อบังคับ เพื่อ
เป็นแนวทางให้เด็กดำเนินการได้อย่างถูกต้อง

การเป็นแบบอย่างที่ดีของครู

ครูมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เพราะครูเป็นผู้ให้ความรู้ ความ
คิด ความเข้าใจ ช่วยเหลือแนะแนวทางให้คนมีค่านิยมและมีทักษะในการเป็นพลเมืองดี ครู
จึงมีบทบาททั้งในด้านการให้การศึกษาเพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ บทบาท
ในการอบรมศีลธรรมจรรยา เพื่ออบรมบ่มนิสัยให้นักเรียนมีความประพฤติและลักษณะนิสัย
อันดีงาม รวมทั้งบทบาทด้านการถ่ายทอดวัฒนธรรมเพื่อให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับ

⁵³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

ชมชมธรรมเนียมประเพณีอันดีงามต่าง ๆ ของไทย ตลอดจนการดำเนินชีวิตอย่างมีความ
ความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต การเป็นแบบอย่างของครูจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ครูพึงปฏิบัติ
เพื่อให้เด็กเกิดความรักและนำไปปฏิบัติตาม การที่ครูสอนอย่างแท้จริงทำให้อีกอย่าง
ไม่ก่อให้เกิดผลคือการถ่ายทอดวัฒนธรรม ดังที่พระราชวรมุณี กล่าวว่า⁵⁴ "การสอน
สิ่งใดก็ตามผู้สอนจะต้องทำใจด้วย การสอนนั้นจึงจะมีประสิทธิภาพสูงสุด เมื่อสอนเขา
แก่ตัวเองทำอีกอย่างหนึ่ง ผู้ถูกสอนยอมเกิดความสับสน" ดังนั้นครูจึงต้องเป็นผู้นำโดย
การเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น การแต่งกายเหมาะสมเป็นครู การพูดจาสุภาพ ความมี
ระเบียบวินัยในการทำงาน เพื่อให้เด็กเรียนเกิดความศรัทธา ยอมรับในสิ่งที่ครูสอน และ
นำไปปฏิบัติจริงใจ

ค่านิยมในสังคม

ค่านิยมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมทางสังคมและวิถีชีวิตของบุคคลใน
สังคมเพราะค่านิยมเป็นสิ่งที่คนถือว่าเป็นสิ่งที่มีค่าควรแก่การปฏิบัติและยึดถือ ดังที่ ปราโมทย์
นาครทรรพ ให้นิยามของค่านิยมว่า⁵⁵ "ความแนวความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่พึงปรารถนา ซึ่งมี
อิทธิพลในการเลือกประพฤติของมนุษย์ ค่านิยมจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของสังคม
และก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในด้านความเจริญก้าวหน้า ฉะนั้นบุคคลในประเทศ
มีค่านิยมทางสังคมที่พึงประสงค์แล้ว ย่อมมีความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันและทำให้สังคม
เจริญงอกงาม ค่านิยมมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงได้เพราะการเรียนรู้ค่านิยมเป็นการ
เรียนรู้ทางสังคมที่บุคคลได้รับจากสิ่งแวดล้อม และจากครอบครัวในปัจจุบัน ความเจริญ
ก้าวหน้าทางวิทยาการ อิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตก ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสังคม
อย่างมาก บุคคลต่างยึดถือค่านิยมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ เช่นค่านิยมในอำนาจ

⁵⁴ พระราชวรมุณี, มองอเมริกาแล้วมาแก้ปัญหาไทย (กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์ประยูรวงศ์, 2526), หน้า 101-110.

⁵⁵ ปราโมทย์ นาครทรรพ, "ค่านิยมของผู้นำกับการพัฒนาประเทศ,"
รัฐศาสตร์: โครงการศึกษาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิช, 2514), หน้า 74.

ยกย่องผู้มีอำนาจเงิน ขาดระเบียบวินัย ทำให้สังคมขาดความเป็นระเบียบ ชอบความ
หรูหรา ฟุ่มเฟือย ดังนั้นโรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างค่านิยมที่ถูกคองแก่เด็ก
แต่โรงเรียนทำหน้าที่ได้ไม่สมบูรณ์ เนื่องจากค่านิยมที่สอนขัดแย้งกับการปฏิบัติจริงในสังคม
และครูไม่มีเวลาติดตามแก้ไขพฤติกรรมที่บกพร่อง เด็กจึงสับสนในการปฏิบัติตามค่านิยม
ที่ถูกคอง การจัดการศึกษาในโรงเรียนจึงไม่ไ้ผล

อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม

ในสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อเด็กในการ
ปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ ความเชื่อ ความศรัทธาและทัศนคติที่คือวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะ
สิ่งแวดล้อมในเรื่องวัฒนธรรมตะวันตก สื่อมวลชน ผู้ปกครองและเพื่อน คงสรุปความสำคัญ
ไว้ดังนี้

ก. วัฒนธรรมตะวันตก การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของสังคมไทยประการหนึ่ง
ก็คือการนิยมวัฒนธรรมตะวันตก ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน
โดยเฉพาะในค่านิยมเศรษฐกิจ เป็นแรงผลักดันให้บุคคลต้องดิ้นรนเพื่อการอยู่รอด และการรับ
วัฒนธรรมตะวันตกจากต่างชาติซึ่งล้วนแต่เป็นประเทศนายทุนอุตสาหกรรม จึงทำให้สังคมไทย
มีลักษณะการเห็นแก่ตัวมากขึ้น ดังที่ วิบูลย์ แซ่มชื่น ใ้กล่าวว่า การรับวัฒนธรรมตะวันตก
จากประเทศนายทุนอุตสาหกรรม ทำให้สังคมไทยมีลักษณะเป็นสังคมแบบมือใครยาวสาวได้
สาวเอา หรือรักษาทัวร์คอกเป็นยอกค็อก⁵⁶ สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคือค่านิยม
และเกิดความสับสนทั้งทางวัตถุและจิตใจในสังคมไทย คนไทยเกิดความลังเลและคิดว่า
วัฒนธรรมไทยที่มีมาแต่เดิมล้าสมัยใช้ไม่ได้

ข. สื่อมวลชน การรับวัฒนธรรมอื่นเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่ง สังคมไทยได้รับ
วัฒนธรรมจากที่อื่นมากเช่นกัน ปัจจัยประการสำคัญที่ทำให้วัฒนธรรมหลังไหลเข้าสู่สังคมไทย
คืออิทธิพลจากสื่อสารมวลชนต่าง ๆ ได้แก่ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ สื่อมวลชน
ดังกล่าวมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการปลูกฝังวัฒนธรรมไทยแก่เยาวชนโดยเฉพาะค่านิยม ขนบ
ธรรมเนียมประเพณี ภาษา คุณธรรม ศิลปกรรม ทั้งนี้เพราะผู้ปกครองต้องใช้เวลาส่วนใหญ่
ประกอบอาชีพจึงไม่มีเวลาอบรมดูแลลูกอย่างใกล้ชิด ครูมีเวลาน้อย และให้การอบรมดูแล
ไม่ทั่วถึงเนื่องจากจำนวนเยาวชนที่เพิ่มอย่างรวดเร็ว ดังนั้นเด็กจึงใช้เวลาว่างอยู่กับ
สื่อมวลชน ทำให้เด็กได้รับความรู้ ความคิดและนำไปยึดถือเป็นค่านิยม

⁵⁶ วิบูลย์ แซ่มชื่น, "แนวทางพัฒนาวัฒนธรรมในโรงเรียน" ครูปริทัศน์

ของคน เช่น คำนิยมการแต่งกายตามสมัยนิยม การไว้ผม การเดินร่า เป็นต้น ผู้รับผิดชอบ
สื่อมวลชนจึงควรตระหนักถึงอิทธิพลดังกล่าวและระมัดระวังการเผยแพร่สิ่งที่จะทำลาย
วัฒนธรรมไทยอันดีงาม

ค. ผู้ปกครอง เป็นส่วนสำคัญของครอบครัวซึ่งเป็นองค์กรที่สำคัญ
ที่สุดในการปลูกฝังวัฒนธรรม ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่เยาวชนใกล้ชิดอย่างใกล้ชิด และ
เป็นระยะเวลาานาน ครอบครัวหรือผู้ปกครองจึงมีหน้าที่สำคัญในการปลูกฝังวัฒนธรรมตั้งแต่
วัยต้นเมื่อยังไม่เข้าโรงเรียน การปลูกฝังอบรมควรทำตั้งแต่วัยเด็ก เพราะกระทำได้ง่าย
และติดแน่นนาน ดังนั้นผู้ปกครองจึงควรปลูกฝังอบรมวัฒนธรรมไทยค่านิยม จริยธรรม
คุณธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ แนวการอบรมควรเป็นไปแนวเดียวกัน เพื่อมิให้เกิด
ความขัดแย้ง ที่สำคัญผู้ปกครองต้องทำตัวให้เป็นแบบอย่างในการยึดมั่นวัฒนธรรมไทย
เพื่อให้เด็กมีแนวประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องในเรื่องวัฒนธรรมต่อไป

ง. เพื่อน เพื่อนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยน
แบบ แบบแผนพฤติกรรม พัฒนาการทางสังคมมากกว่าหน่วยอื่น ๆ ของสังคม เมื่อครอบครัว
ละเลยบทบาทในการอบรมปลูกฝังวัฒนธรรม เด็กจึงใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเพื่อนทั้งในและ
นอกโรงเรียน การศึกษาคือสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มเพื่อนจึงมีความใกล้ชิดและยาวนาน
จนวัยรุ่นยึดถือค่านิยมแบบแผนความประพฤติของกลุ่มมาเป็นแบบอย่าง ทั้งนี้เพราะเด็กวัยรุ่น
มีความต้องการให้เพื่อน เห็นความสำคัญของตน ดังที่จำเนียร ชวงโชติ กล่าวถึงความ
ต้องการของเด็กวัยรุ่นว่า⁵⁷

ในบรรดาความต้องการด้านต่าง ๆ ของวัยรุ่นนั้น ความต้องการ
ตำแหน่งทางสังคม (Need for Social Status) เป็นความต้องการ
สูงสุดของเด็กวัยรุ่น วัยรุ่นต้องการให้เพื่อนฝูงยอมรับว่าคุณเป็นสมาชิกของ
กลุ่ม ต้องการที่จะเป็นคนสำคัญและต้องการให้คนอื่นยกย่องผลงานของตน
ต้องการให้เพื่อนฝูงและคนอื่นรับรู้ว่าตนมีคุณค่า... ยิ่งเป็นเพื่อนที่รักมากก็ยิ่ง
แล้วจะเป็นตัวแบบที่สำคัญที่สุดของเด็ก เด็กจะแสดงพฤติกรรมคล้อยตามเพื่อน
เพื่อให้เพื่อนยอมรับและเขากลุมใจ

⁵⁷ จำเนียร ชวงโชติ, เทคนิคการแนะแนว (ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2518), หน้า 2.

การได้รับอิทธิพลทางความคิดจากเพื่อนย่อมมีผลดีและผลเสีย หากได้รับคำนิยมที่ถูกต้อง ก็ก่อให้เกิดสติปัญญา แต่ถ้าได้รับคำนิยมที่ผิด ไม่เพียงแต่จะเป็นอันตรายต่อตนเอง แต่ยังส่งผลกระทบต่อให้เกิดปัญหาสังคมนานับประการ ดังนั้นผู้ปกครองจึงถือเป็นหน่วยแรก ที่ควรสำนึกต่อการทำหน้าที่ปลูกฝังอบรมให้ เด็กยึดมั่นในวัฒนธรรมและค่านิยมอันดีงาม โดยร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาอบรม ตลอดจนติดตามแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งของไทยและต่างประเทศ

ในวงการศึกษารวมของประเทศไทย มีผู้สนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาเพื่ออนุรักษ์และเสริมสร้างวัฒนธรรมไทยไว้ไม่มากนัก แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้รวบรวมผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและมีประโยชน์น่าสนใจ น่าเสนอ ดังนี้

สมาน บุญฉั่น โค้ววิจัย เรื่อง "การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในเขตการศึกษาหนึ่ง"⁵⁸ เพื่อศึกษาสภาพ และการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 โดยใช้ตัวอย่างประชากร ผู้บริหารโรงเรียน 105 คน หัวหน้าหมวดทุกหมวดวิชา 170 คน และครูผู้สอน 280 คน จากโรงเรียน 35 แห่ง ที่เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตการศึกษา 1 โดยใช้แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประเมินค่า ผลการวิจัยปรากฏว่า สภาพการใช้หลักสูตร วิธีการสอน ครูส่วนมากใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย รองลงมาคือ สำนึก ทดลอง ฝึกทักษะ แก้ปัญหา และปฏิบัติจริงเป็นส่วนน้อย วิธีวัดผลส่วนมากใช้วิธีตรวจผลงาน สังเกต สอนข้อเขียนแบบปรนัย และอัตนัย ปัญหาการใช้หลักสูตร ได้แก่ เอกสารหลักสูตร

⁵⁸ สมาน บุญฉั่น, การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในเขตการศึกษาหนึ่ง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524), หน้า ฉ.

และเอกสารประกอบการเรียนการสอนไม่เพียงพอ หนังสือเรียนและหนังสืออ่านประกอบไม่เพียงพอ และบุคลากรได้รับการอบรมเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรไม่ทั่วถึง ขาดงบประมาณและสถานที่พิเศษทำกิจกรรมบูรณาการ

กนกรัตน์ ชาญกว้าง ใ้ทำวิจัยเรื่อง 'ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 9.'⁵⁹ เพื่อศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 โดยใช้ตัวอย่างประชากร บุคลากรทางการศึกษา 18 คน ผู้บริหาร 240 คน และครู 288 คน จากโรงเรียน 24 แห่ง ในเขตการศึกษา 9 โดยใช้แบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตร ครูยังคงใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบเดิมไม่สนใจกิจกรรมใหม่ เนื้อหาหลักสูตรมีมากเกินไปไม่เหมาะสมกับเวลาเรียน บุคลากรไม่เพียงพอ ขาดอุปกรณ์ที่ช่วยเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ขาดงบประมาณในการจัดซื้อสื่อการเรียน และครูไม่เข้าใจวิธีการประเมินผล

พิมพ์ภรณ์ มโนรัตน์ ใ้ทำการวิจัยเรื่อง "สถานภาพของครูมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 8"⁶⁰ เพื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพของครูในระดับมัธยมศึกษา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นครู จากโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 8

⁵⁹ กนกรัตน์ ชาญกว้าง, "ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 9" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาคศึกษาวិชาการ การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524) หน้า 146-148

⁶⁰ พิมพ์ภรณ์ มโนรัตน์, "สถานภาพของครูมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 8." (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาคศึกษาวิชาการ การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า บทคัดย่อ

จำนวน 22 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 520 คน โดยใช้แบบสอบถามมาตรฐานประเมินค่า 7 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ทักษะในการสอน การปฏิบัติงานของครู จิตวิทยา และ การปกครองชั้นเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับชุมชน การส่งเสริมรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี และคุณลักษณะพิเศษ ผลการวิจัย พบว่า สถานภาพของครูอยู่ในเกณฑ์ดีทั้งหญิง และชาย และในด้านการสอน การปฏิบัติงานของครู และการส่งเสริมรักษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี ครูหญิงและชายมีสถานภาพไม่ต่างกัน สำหรับครูซึ่งมีอายุมาก และมีอายุน้อย จะมีระดับสถานภาพทางวิชาการ การปฏิบัติตนของครู และคุณลักษณะพิเศษต่างกัน แต่จะ ไม่ต่างกันในด้าน การสอน จิตวิทยาและการปกครองชั้นเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับ ชุมชน และการส่งเสริมรักษาวินัยขนบธรรมเนียมประเพณี ส่วนครูที่มีประสบการณ์มาก จะมีสถานภาพ ทางวิชาการ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับชุมชน และการส่งเสริมวินัยขนบธรรมเนียม ประเพณี น้อยกว่าครูที่มีประสบการณ์น้อย เนื่องจากครูที่มีประสบการณ์น้อยจะพยายามศึกษาคึกคัก ศึกษา และทำกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ

กอบแก้ว สิงห์ดี ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของนิสิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีต่อวัฒนธรรมไทย"⁶¹ โดยมีวัตถุประสงค์ศึกษา ความคิดเห็นของนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีต่อวัฒนธรรมไทย ด้าน ภาษา ศิลปกรรม วรรณคดี ศาสนา จรรยาบรรณ การแต่งกาย ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณีไทย โดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างประชากรซึ่งเป็นนิสิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2520 จำนวน 378 คน ผลการวิจัย พบว่า ด้าน ความเข้าใจ เกี่ยวกับวัฒนธรรม นิสิตส่วนใหญ่เข้าใจความหมายและลักษณะสำคัญของวัฒนธรรม เป็นอย่างดี ในด้านความรู้ลักษณะซึ่งต่อวัฒนธรรมไทย นิสิตส่วนใหญ่มีความคิดเห็นและ ชาติซึ่งต่อลักษณะความสำคัญของวัฒนธรรมไทยด้านศิลปกรรม ภาษา ศาสนา จรรยาบรรณ

⁶¹ กอบแก้ว สิงห์ดี, "ความคิดเห็นของนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ที่มีต่อวัฒนธรรมไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า บทคัดย่อ

การแต่งกาย และขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่างในทางดี ส่วนความรู้สึกที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไทยนั้น นิสิตมีความเห็นว่า วัฒนธรรมไทยค่านการใช้ภาษา ความศรัทธาที่มีต่อศาสนา ความรู้สึกที่มีต่อวรรณคดีไทย การแต่งกาย การยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี การเคารพยกย่องผู้ใหญ่ เปลี่ยนแปลงไปในทางที่เลวลง

กมล รอดคล้าย ได้ทำการวิจัย เรื่อง "ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับบทบาทของครูในการอนุรักษ์ และสืบต่อวัฒนธรรมไทย"⁶² เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การค้นคว้าศึกษา การเข้าร่วมกิจกรรม และเผยแพร่ความรู้แก่ชุมชน และการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นครูภาษาไทย จำนวน 203 คน ที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 3 จำนวน 20 โรงเรียน โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า ผลการวิจัยปรากฏว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรส่งเสริมให้มีการฝึกมารยาทและการปฏิบัติตนที่ดีในสังคม จัดตั้งชุมนุมเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมไทย จัดอบรมความรู้ด้านวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมท้องถิ่นให้แก่เด็กเรียน ส่งเสริมการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาประยุกต์การเรียนการสอน ครูควรมีบทบาทในการศึกษาค้นคว้าโดยรวบรวมความรู้ด้านวัฒนธรรมจากแหล่งความรู้ในชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรมท้องถิ่นและงานประเพณีต่าง ๆ ศึกษาและทำความเข้าใจนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ บทบาทของครูในด้านการเข้าร่วมกิจกรรมและเผยแพร่ความรู้แก่ชุมชน ครูควรจัดตั้งชมรมหรือสมาคมครูภาษาไทย ส่งเสริมให้เยาวชนผู้นำชุมชน หักศรัทธาหรือเข้าร่วมการอบรมความรู้ด้านวัฒนธรรมไทย บทบาทในด้านการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ครูควรให้คำแนะนำและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชน แสดงความกตัญญูแก่ผู้ที่อุทิศตนเพื่อการศึกษา มีความเมตตาแก่ผู้อื่น มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและแต่งกายเหมาะสมตามขนบธรรมเนียมประเพณี

⁶² กมล รอดคล้าย. "ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับบทบาทของครูภาษาไทยในการอนุรักษ์และสืบต่อวัฒนธรรมไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ภาควิชามัธยมศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525) หน้า ๖-๗.

รัตนา รัตนาสิน ไท่ท่าการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูและ
 นักเรียนเกี่ยวกับค่านิยมที่มีอยู่ในหนังสือเรียนภาษาไทยวิชาบังคับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" 63
 เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมที่มีในหนังสือเรียนภาษาไทยวิชาบังคับระดับมัธยมศึกษา
 ตอนต้น ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และศึกษาปัญหาสภาพ
 การเรียนการสอนค่านิยมในระดับนี้ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากร ครูที่สอนภาษาไทย
 จำนวน 90 คน และนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 442 คน โดยใช้แบบ
 สอบถามมาตราส่วนประเมินค่า ผลการวิจัยพบว่า สภาพการเรียนการสอนค่านิยม ครู
 ส่วนใหญ่ให้สอนเน้นค่านิยมโดยการบรรยายสอดแทรกตามโอกาส ปัญหาในการเรียนการ
 สอนค่านิยม คือคนส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยเห็นความสำคัญของค่านิยมที่จะนำไปปฏิบัติ
 ประชาชนส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามค่านิยมเรื่องความนิยมไทย ความอาวี่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
 อุทิศหาประโยชน์แก่ผู้อื่นและความสามัคคีในระดับปานกลาง แต่มีการปฏิบัติตามค่านิยมการ
 รักษาทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวมและความสัตย์สุจริตน้อย และมีข้อเสนอแนะให้ทุกฝ่าย
 ร่วมมือกันในทางปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์และควรให้ความรู้ความเข้าใจแก่เด็กให้มาก
 โดยการสอดแทรกค่านิยมลงผ่านวิชาต่าง ๆ ให้มากที่สุด ผู้ใหญ่ควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง
 ที่แก่แก่แก่

ทองกมล จันทร์สม ไท่ท่าวิจัยเรื่อง "การศึกษาการจกักิจกรรมที่
 เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร
 64 เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจกักิจกรรมที่เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติใน

63. รัตนา รัตนาสิน, "ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับค่านิยมที่มีอยู่ใน
 ในหนังสือเรียนภาษาไทยวิชาบังคับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
 ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า ก-จ.

64. ทองกมล จันทร์สม, "การศึกษาการจกักิจกรรมที่เสริมสร้างเอกลักษณ์ของ
 ชาติในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์
 ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 2527), หน้า 136-138.

โรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรจากผู้บริหารโรงเรียน 78 คน
 ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน 189 คน และหัวหน้าหมวดกิจกรรม จำนวน 78 คน ของโรงเรียน
 มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า เป้าหมายการจัด
 กิจกรรมค่านิยมชาตินิยมให้เด็กความรัก ภาคภูมิใจและหวงแหนในเอกราชและอธิปไตย
 ของชาติ สถาบันศาสนา มุ่งให้เป็นพลเมืองดี โดยปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาและสถาบัน
 พระมหากษัตริย์ มุ่งให้จงรักภักดีเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ วิธีการจัดโดยจัดป้ายกิจกรรม
 จัดประกวด นิทรรศการ อบรมความรู้ ทั้งชุมนุมส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติและอภิปราย
 เป็นส่วนน้อย ปัญหาการจัดกิจกรรม ขาดงบประมาณ สถานที่จำกัด ปัญหาบุคลากร
 ความเข้าใจเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชาติ

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา ใ้ทำวิจัยเรื่อง "ค่านิยมและความคาดหวังของ
 หวังของเยาวชนไทย"⁶⁵ เพื่อศึกษาค่านิยมและความคาดหวังของเยาวชนไทยที่แสดงออกใน
 เรื่องการศึกษา อาชีพ ครอบครั้ว ศาสนา สังคมและชีวิต โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากร
 จากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาปีที่ 5 และนิสิตนักศึกษาจากทุกภาคของ
 ประเทศไทย จำนวน 3,000 คน โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า ผลการวิจัย
 ปรากฏว่า ค่านิยมของเยาวชนที่ได้รับความสำคัญสูงสุดคือ ความมั่นคง ปลอดภัย เป็น
 ระเบียบ และอนุรักษนิยม ค่านิยมที่ได้รับความสำคัญในระดับค่อนข้างสูงคือคุณธรรมและ
 ศาสนา รางวัลและสิ่งตอบแทนเชิงวัตถุ ความใจกว้าง ก้าวหน้าและทันสมัย ค่านิยมเกี่ยว
 กับความสันโดษ มัธยมศึได้ได้รับความสำคัญน้อยที่สุด และเน้นความสำคัญของค่านิยมด้าน
 ความสามารถและความเป็นอิสระแก่ตัว โดยคาดหวังมากที่สุดที่จะพึ่งพาตัวเองได้เต็มที่ด้วยการ
 ยึดถือความสามารถและความตั้งใจพยายามของตนเอง เป็นปัจจัยหลักในการสร้างความ
 สำเร็จในชีวิต โดยทั่วไปเยาวชนมีความพอใจน้อยในสภาพของสังคมไทยและศาสนา ซึ่ง
 เห็นว่ามีปัญหาสำคัญหลายประการแต่เยาวชนส่วนใหญ่มีความนิยมยึดมั่น คาดหวังต่อคุณค่า
 และความสำคัญของศาสนาในอนาคต มีความคาดหวังคือการปรับปรุงแก้ไขปัญหา สภาพการณ์
 ต่าง ๆ ในปัจจุบัน

⁶⁵ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, ค่านิยมและความคาดหวังของเยาวชนไทย
 (กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวิจัย สำนักงานอธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523),
 หน้า iii-iv.

ชฎาพร พัทธวัชเรีเยร ไท้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับ
 ค่านิยมทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร"⁶⁶ เพื่อศึกษาความคิดเห็น
 ทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครในเรื่องการรักอิสระ ความรับผิดชอบ
 ระเบียบวินัย เคารพระบอบอาวุโส การถือพรรคถือพวก การตรงต่อเวลา การประหยัด
 มัธยัสถ์ การนิยมไทย การบำเพ็ญประโยชน์ และการพึ่งตนเอง โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง
 ประชากรจากนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร 8 โรงเรียน เป็นโรงเรียนรัฐบาล
 4 โรงเรียน โรงเรียนราษฎร์ 4 โรงเรียน จำนวน 800 คน โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วน
 ประเมินค่า ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับค่านิยมทางสังคม 10 ประการ
 นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทาง
 สังคมไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ในเรื่องการเคารพอาวุโส การถือพรรค
 ถือพวก การตรงต่อเวลา การประหยัดมัธยัสถ์และการนิยมไทย ส่วนในเรื่องการรักอิสระ
 ความรับผิดชอบ ระเบียบวินัย การบำเพ็ญประโยชน์ การพึ่งตนเองนั้น นักเรียนทั้งสอง
 ระดับมีความเห็นที่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.5 นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนะ
 ว่าโรงเรียนควรจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ให้ออกาสนักเรียนได้พัฒนาค่านิยมทางสังคม
 เช่น การจัดตั้งชุมนุมต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

ปาริชาติ พุกน้อย ไท้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูภาษาไทย
 เกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อการใช้ภาษาไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาใน
 กรุงเทพมหานคร"⁶⁷ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูภาษาไทยเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชนที่
 มีต่อการใช้ภาษาไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง

⁶⁶ ชฎาพร พัทธวัชเรีเยร, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมของนักเรียน
 มัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิต
 วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า 9.

⁶⁷ ปาริชาติ พุกน้อย, "ความคิดเห็นของครูภาษาไทยเกี่ยวกับอิทธิพลของ
 สื่อมวลชนที่มีต่อการใช้ภาษาไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร"
 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 2524), หน้า 7.

จากครูภาษาไทยจำนวน 200 คน จากโรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพมหานคร จำนวน 15 แห่ง โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า ผลการวิจัยปรากฏว่าครูมีความเห็นว่าสื่อมวลชนช่วยส่งเสริมการใช้ภาษาไทยของนักเรียนด้านการฟัง การอ่าน การพูด และการเขียน อยู่ในระดับปานกลาง ในด้านการฟัง สื่อมวลชนให้ความรู้ความคิดเห็นใหม่ ๆ จากการฟังข่าวสาร บทความและความรู้ต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก ในด้านการเขียน สื่อมวลชนส่งเสริมการใช้คำสะแลง คำพ้องเสียง และใช้ภาษากำกวม มีความเหมาะสมในระดับน้อย ในด้านการพูด สื่อมวลชนส่งเสริมการใช้ภาษาไทยโดยการออกเสียง ร, ล และตัวควบกล้ำในระดับมาก และครูมีความคิดเห็นว่าสื่อมวลชนช่วยส่งเสริมการใช้ภาษา ด้านการฟัง การพูด การอ่านของนักเรียนเกี่ยวกับการได้เห็นตัวอย่างการใช้ภาษาที่ดีและไม่ดี รวมทั้งได้แบบอย่างศิลปะการอ่านชนิดต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก

ในต่างประเทศ มีการศึกษาถึงการนำความรู้ทางวัฒนธรรมมาประกอบการสอน และการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษา อเล็กซานเดอร์ มินิเตอร์ (Alexander Miniter)⁶⁸ ได้ศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นโดยอาศัยแนวการศึกษาทางชาติพันธุ์วิทยา โดยให้นักเรียนยิวชาว นิวคัมและยูใหญ่ในแฟรงก์เฟิร์ตตะวันออกของเมืองฟิลาเดลเฟีย รัฐเพนซิลวาเนีย เข้าร่วมศึกษาในโครงการศึกษาประวัติความเป็นมาของประชาชนในชุมชน โดยการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน รวมทั้งจากเทพบันทึกเสียง เอกสารและอุปกรณ์ต่าง ๆ การสัมภาษณ์ใช้คำถามเกี่ยวกับความเชื่อทัศนคติ แนวคิดในแง่ของเชื้อชาติ ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมและศาสนา ผลการวิจัยได้อธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับสมาชิกในชุมชน ช่วยให้เข้าใจชุมชน และประสานสัมพันธ์วัฒนธรรมของโรงเรียนและวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิมให้เข้ากันได้

⁶⁸ Alexander Miniter , "Boundary Living: Black and White Students and Adults Study their Community through and Ethnographic/Ethnohistoric Perspective," Dissertation Abstracts International 42 (April 1982): 4262A.

ในเรื่องของค่านิยมซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรม ได้มีผู้ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงค่านิยมจากการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเองและนำวิธีการสอนแบบอภิปรายมีส่วนร่วมเข้ามาใช้ ดังที่ มารี เฮเว็ต (Marie Hewett)⁶⁹ ได้ศึกษาและทดลองเรื่องการเปลี่ยนแปลงค่านิยม 4 ประการกับนักเรียนระดับประถมศึกษา ค่านิยม 4 ประการได้แก่ ค่านิยมเกี่ยวกับตนเอง เช่น ความเชื่อมั่นในตนเอง พัฒนาการทางอารมณ์ สติปัญญา และร่างกาย ค่านิยมเกี่ยวกับผู้อื่น เช่น ครอบครัว เพื่อนอาวุโส มนุษยชาติและอุปสรรคต่าง ๆ ค่านิยมเกี่ยวกับประเทศชาติ เช่น ค่านิยมเกี่ยวกับชาวอเมริกัน สิทธิตามรัฐธรรมนูญ ความรับผิดชอบและความรักชาติ ค่านิยมขั้นพื้นฐาน เช่น การประหยัด ความซื่อสัตย์ในสุนทรียะ และความเมตตาทางศาสนาต่อคนยากจน ค่านิยมทั้ง 4 ประการนี้ได้ถูกสอดแทรกลงในสภาพการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักเรียนด้วยตนเอง ให้มีวินัยในกลุ่มร่วมกันและเห็นในเรื่องศิลปะของภาษา การสอนใช้วิธีอภิปรายแบบมีส่วนร่วมและพยายามสร้างความภาคภูมิใจในตนเองให้แก่เด็กเรียน และเน้นให้นักเรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้กับกลุ่มขนาดเล็กมาใช้กับกลุ่มขนาดใหญ่

การมีทัศนคติที่ดีต่อค่านิยม จะก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน และเป็นการถ่ายทอดการถ่ายทอดวัฒนธรรม ได้มีผู้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการสอนกับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อค่านิยมต่าง ๆ เกรดกี (Grady) ได้ทำการวิจัยเรื่อง⁷⁰ "A Comparison of Selected Social Values in Students Attending Catholic Schools with those of Students Attending Public School" เพื่อ

⁶⁹ Marie Hewett, "A Guide for Implementing Values Education in the Primary Grades," Dissertation Abstracts International, 40 (September 1979): 1159A.

⁷⁰ Laura Ann Grady, "A Comparison of Selected Social Values in Students Attending Catholic Schools with those of Students Attending Public School," Dissertation Abstracts, 40 (January 1980): 5221-A

ศึกษาว่าการสอนในโรงเรียนคาทอลิกจะมีผลต่อทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อค่านิยมต่าง ๆ ในแง่การเห็นประโยชน์ของผู้อื่น (altruism) ความเป็นอิสระ (independence) ความน่าไว้วางใจ (trust-worthiness) มากน้อยเพียงใด ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนมัธยมระดับปานกลางซึ่งเป็นโรงเรียนรัฐบาลกับโรงเรียนคาทอลิกในภาคตะวันตกกลาง (Mid-West) ของสหรัฐอเมริกา มีทั้งโรงเรียนที่อยู่ในเมืองใหญ่ เมืองเล็ก ชานเมืองและในชนบท รวมตัวอย่างประชากรทั้งสิ้นจำนวน 300 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม 42 ข้อ ใช้สถิติในการวิจัยคือ Analysis of Variance ผลการวิจัยพบว่านักเรียนหญิงมีแนวโน้มเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่านักเรียนชาย และพบว่ากลุ่มที่มีทัศนคติด้านบวกต่อค่านิยมดังกล่าวมักเป็นเด็กมาจากครอบครัวชนชั้นกลางและพบว่าอันักับการเป็นสมาชิกในครอบครัว ไม่มีผลต่อค่านิยมเหล่านี้ ทัศนคติของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายคล้ายกับนักศึกษามหาวิทยาลัยปีที่ 1 (ได้มีผู้ศึกษาไว้เมื่อปี 1962-1963) แสดงว่าประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยหรือการเปลี่ยนแปลงฐานะของนักเรียนไม่มีผลต่อทัศนคติค่านิยมมากนัก สรุปได้ว่าประเภทของโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนรัฐบาลหรือโรงเรียนคาทอลิก ลักษณะสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนในเมือง ชานเมือง ชนบท ไม่เป็นตัวแปรสำคัญต่อทัศนคติของนักเรียนต่อค่านิยมดังกล่าว

ไคมีผู้ศึกษาความสำคัญของการพัฒนาจริยธรรมในศักราชที่มีผลต่อการพัฒนาจริยธรรมนักเรียน โรนัลด์ ทอล ลองโกบาร์ดี (Ronald Paul Longobardi) ไคทำการวิจัยเรื่อง "The Effects of Teacher Training Sessions on The Moral Development of Their Students"⁷¹ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลของครูที่ใช้เหตุผลในการจริยธรรมกับนักเรียน โดยใช้ลำดับขั้นการพัฒนาจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kolberg) โดยตั้งสมมติฐานว่าครูที่เคยได้รับการพัฒนาจริยธรรมด้วยตนเองมาโดยเจตนาจะยอมพัฒนาจริยธรรมนักเรียนได้ดีกว่าครูที่ขาดประสบการณ์ด้านนี้

⁷¹ Ronald Paul Longobardi, "The Effects of Teacher Training Sessions on the Moral Development of their Students," Dissertation Abstracts International 42 (March 1982): 3959A.

กลุ่มตัวอย่างประชากรคือครูโรงเรียนขนาดกลางที่อยู่ในตำบลเล็ก ๆ ทางตะวันตกของ
 ขอสถัน ครูเหล่านี้ได้ดำเนินการฝึกทั้งในด้านเทคนิคการนำมาอภิปรายทางจริยธรรมและยัง
 เข้าร่วมในการอภิปรายทางจริยธรรมที่ยาก ๆ เพื่อส่งเสริมและยกระดับขั้นพัฒนาการทาง
 จริยธรรมในตนเองของครูเหล่านั้น ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม The Delfining Issues
 Test ให้ครูและนักเรียนตอบก่อนและหลังกระบวนการ และใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับครู
 อีกกลุ่มในกลุ่มควบคุมที่ไม่เคยมีประสบการณ์ด้านพัฒนาจริยธรรมมาก่อน โดยใช้ครูและนักเรียน
 ตอบก่อนและหลังกระบวนการเช่นกัน ผลการวิจัยพบว่าทั้งกลุ่มครูที่เคยมีประสบการณ์และ
 กลุ่มควบคุมมีระดับขั้นของการพัฒนาทางจริยธรรมที่ขึ้น เมื่อนำทั้ง 2 กลุ่มมาเปรียบเทียบแล้ว
 ปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ผู้วิจัยจึงสรุปว่า (1) การให้การอบรมครูยังไม่
 เพียงพอ (2) ผู้วิจัยมีความมั่นใจสำคัญอยู่ที่ว่าครูแต่ละคนแม้จะรู้และเข้าใจสถานการณ์
 ยาก ๆ ก็ตาม แต่อาจมีปฏิกิริยาแตกต่างกันตามประสบการณ์ของเขา (3) อาจเป็นไปได้
 กรณีที่ครูยังไม่เข้าใจสถานการณ์ที่ยากนั้นจริงจนกว่าเขาจะมีประสบการณ์ด้วยตัวของ เขา
 เอง ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่าการวิจัยครั้งต่อไปควรมุ่งวิจัยในชั้นเรียนกับครูในฐานะที่เป็น
 ผู้พัฒนาจริยธรรมให้ดีขึ้น

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการศึกษาถึงลักษณะ องค์ประกอบ
 การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม ตลอดจนการเรียนการสอน และปัญหาการจกการศึกษาที่
 เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดวัฒนธรรม ซึ่งยังมีผู้สนใจศึกษาไม่มากนัก แต่อย่างไรก็ตาม
 งานวิจัยดังกล่าวเน้นว่าให้ประโยชน์ต่อการศึกษาศาสนาและปัญหาการจกการศึกษาเพื่ออนุรักษ์
 และเสริมสร้างวัฒนธรรมไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และเป็นแนวทางในการปรับปรุง
 แก้ไข โดยขอความร่วมมือจากสถาบันโรงเรียน สถาบันครอบครัวและสื่อมวลชน เพื่อให้
 การจกการศึกษา เพื่อการถึงกล่าวบรรลุผลสำเร็จมากขึ้นต่อไป